

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN HAZIRLADIĞI 6. SINIF
TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN DEĞERLER ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
DUYGU ARAL

DANIŞMAN
YARD. DOÇ. DR. NEZAHAT ÖZCAN

BOLU, 2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Duygu ARAL’a ait “MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI’NIN HAZIRLADIĞI 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN DEĞERLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” adlı çalışma jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.
19.09.2008

Akademik Unvanı ve Adı Soyadı

Üye(Tez Danışmanı) :Yard. Doç Dr. Nezahat ÖZCAN

Üye :Yard. Doç Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL

Üye :Yard. Doç Dr. Samettin GÜNDÜZ

Prof. Dr. Uğur ESER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NIN HAZIRLADIĞI 6. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTABINDA YER ALAN DEĞERLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA****Duygu ARAL****Yüksek Lisans Tezi****Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı****Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Nezahat ÖZCAN****Ağustos 2008**

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde milli, ahlaki, insani ve kültürel değerler tespit edilmiştir. Araştırmanın birinci bölümünde, değer tanımı, işlevleri, sınıflandırılması yapılarak; öğretim programlarında değerlerin yeri, metnin tanımı ve özellikleri ile ilgili kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Problem durumuna bağlı olarak da araştırmanın amacı, önemi, sayıtları ve tanımları belirtilmiştir.

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe kitabındaki altı tema adı altında on dokuz metin incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde metinlerde yer alan değerler ve yer almayan değerler belirlenmiştir.

Sonuçta ilköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitabında sarasıyla en çok bağımsızlık, dini değerler, saygı, sevgi ve vatanseverlik değerleri işlenmiştir. Bunun

yanında sağlıklı olmaya önem verme ve hoşgörü değerleri metinlerde tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değer Aktarımı, Türkçe Eğitimi

ABSTRACT**A RESEARCH ON THE VALUES TAUGHT IN THE TURKISH LANGUAGE
COURSE BOOK FOR THE 6TH GRADE PREPARED BY THE MINISTRY
OF NATIONAL EDUCATION****Duygu ARAL****Master Thesis****Department of Turkish Language Teaching****Thesis Advisor: Assistant. Prof. Dr. Nezahat ÖZCAN****August 2008**

In this study, the national, moral, humane and cultural values which are covered in the texts of the Turkish course book for the 6th grade prepared by the Ministry of National Education have been determined. In the first chapter of the research, the definition, functions and classification of the value have been done, and the theoretical framework has been formed regarding the place of values, description of the text and its properties in the curriculum. The goal, importance, assumptions and definitions of the research have been specified depending on the status of the problem.

In the research, nineteen texts under six themes in the Turkish course book for the 6th grade prepared by the Ministry of National Education have been examined and reviewed. The values which are included and not included in the texts have been determined as the result of this examination.

In conclusion, mostly independence, religious values, respect, affection and patriotism respectively have been taught and included in the Elementary 6th Grade Turkish course book. In addition to these, it has been seen that attaching importance to being healthy and tolerance values are not covered in the texts.

Key Words: Values, Value Transference, Teaching Turkish

ÖN SÖZ

Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; bin yıllar boyunca gelişerek meydana gelmiş bir sosyal kurum; seslerden örülmüş bir ağ; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemidir. (Ergin, 2000: 3).

Çocuk dilini öğrenmeye doğduğu andan itibaren ailede başlar ve yakın çevresi ile okulda devam eder. Yine değer aktarımı da aile içinde başlar okulda devam eder. Değerlerin okulda öğretimi ve aktarımı ise bir program dâhilinde gerçekleşir. Ancak her program değerlerin aktarımına aynı oranda değinmemiştir. Kimi değer işleniş olarak ön plana çıkarken kimi değer göz ardı edilmiştir. Bu durum bizim 6. Sınıf Türkçe ders kitabımızdaki metinler içindeki değerler için de geçerlidir.

Değerlerin aktarımında ve öğretilmesinde hiç kuşkusuz Türkçe dersine büyük pay düşmektedir. Türkçe ders kitabında yer alan metinlerle çocuğun değer yargısı ve değerler dünyası oluşturulup sağlamlaştırılmalıdır.

Dil her şeyden önce sosyal ve millî bir varlıktır. Fertlerin üstünde, bir milleti ilgilendirir. Bütün bir milletin duygu ve düşünce hazinesini teşkil eder. Bir milleti ayakta tutan, fertleri birbirine bağlayan, sosyal hayatı düzenleyen ve devam ettiren, millî şuuru besleyen bir unsur olarak dilin oynadığı rol çok büyüktür. Bağımsızlığın temeli millî şudur. Millî şuurun en kuvvetli kaynağı ise dildir. Dil bir milletin en büyük değeridir ve her millet kendi değerleri ile vardır. Baş döndürücü bir hızla değişen dünya da değerler de değişimden nasibini almaktadır. Değerlerde meydana gelen değişimler toplumları da etkilemektedir. Bu etkileşimle birbirine yabancı bireyler ortaya çıkmaktadır. Bu da toplumdaki bağları zayıflatmaktadır. Bu değişimin ortasında Türkiye'nin kendine ve bireylerine sahip çıkması gerekmektedir. Yeni yetişen nesillere milli, ahlaki, kültürel ve manevi değerlerini vermesi konusunda en büyük pay hiç şüphesiz Türkçe ders kitaplarına düşmektedir. Türkçe eğitiminde değerlerin tamamının aktarımı sistemli bir şekilde ele alınmalıdır.

Bu çalışmam boyunca benden bilgi birikimlerini, tecrübesini ve sabırlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Nezahat ÖZCAN'a Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN'a ve benden maddi manevi yardımlarını esirgemeyen ANNEM ve BABAM'a teşekkürlerimi sunuyorum.

DUYGU ARAL

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	ix

1.BÖLÜM.....	1
---------------------	----------

GİRİŞ	1
--------------------	----------

1.1 Problem Durumu	1
--------------------------	---

1.2 Değerler.....	2
-------------------	---

1.2.1. Değer ve Değerler Arasındaki Fark	2
--	---

1.2.2. Değerler Kavramı.....	3
------------------------------	---

1.2.3. Psikoloji ve Değer	5
---------------------------------	---

1.2.4. Felsefe ve Değer	6
-------------------------------	---

1.2.5. Değerlerin Özellikleri.....	8
------------------------------------	---

1.2.6. Değerlerin Sınıflandırılması	10
---	----

1.2.7. Değerlerin İşlevleri	13
-----------------------------------	----

1.3 Değer Öğretimi.....	15
-------------------------	----

1.3.1. Değer Öğretiminde Yaklaşımlar	17
--	----

1.3.2. Değeri Telkin Etmek, Aşılama	17
---	----

1.3.3. Değer Açıklamak	18
------------------------------	----

1.3.4. Ahlaki Muhakeme	20
------------------------------	----

1.3.5. Değer Analizi.....	21
---------------------------	----

1.4. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarında Değerler	22
---	----

1.4.1. Genel Amaçlar	22
----------------------------	----

1.5. Öğretim Programları ve Değerler	23
--	----

1.5.1. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Değerler	24
---	----

1.5.2. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 6-8. Sınıf.....	25
---	----

1.6. Türkçe Eğitiminde Metinler ve Metinlerle Değer Aktarımı	28
1.6.1. Metin Kavramı.....	28
1.6.2. Metinlerin Özellikleri.....	29
1.7. Problem Cümlesi	33
1.7.1. Alt Problemler.....	33
1.8. Tezin Amacı	35
1.9. Tezin Önemi	35
1.10. Varsayımlar	42
1.11. Sınırlılıklar	42
1.12. Tanımlar	45
1.13. İlgili Araştırmalar	45
 2.BÖLÜM.....	47
2.1 Araştırmanın Yöntemi	47
2.2 Evren.....	47
2.3 Verilerin Toplanması	47
 3.BÖLÜM.....	48
3.1. Bulgular ve Yorum	48
3.2. Meb’in İlköğretim 6. Sınıflar İçin Hazırlanmış Olduğu Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerde İşlenen Değerlerin Tanınması	48
3.3. Meb’in İlköğretim 6. Sınıflar İçin Hazırlanmış Olduğu Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlere ait Bulgu ve Yorumlar	52
3.3.1. Adalet Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	52
3.3.2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	54
3.3.3. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	54
3.3.4. Barış Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	56
3.3.5. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	57

3.3.6. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	58
3.3.7. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	58
3.3.8. Dini Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	59
3.3.9. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	60
3.3.10. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	61
3.3.11. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	61
3.3.12. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	62
3.3.13. Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	63
3.3.14. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	63
3.3.15. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	64
3.3.16. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	67
3.3.17. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	67
3.3.18. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	68
 4.BÖLÜM.....	70
 4.1 Sonuç ve Öneriler	70
4.1.1. Sonuç	70
4.1.2. Öneriler.....	71
 KAYNAKÇA.....	72
 ÖZGEÇMİŞ	75

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Dil, diğer insanlarla bütün ilişkilerimizde bize aracılık eden, sosyal bağlarımızı düzenleyen bir vasıta olarak hayatımızın her safhasında mevcuttur. Evde, okulda, sokakta, çarşıda, iş yerinde ve her yerde onunla beraber yaşıyoruz. İnsan konuştuğu dili doğduğu günden itibaren hazır bulur. Fakat dil doğuştan bilinmez. İlk aylarda ağlamalar, taklit, birtakım hareketlerle anlaşma sağlamaya çalışır. Çocuk içinde yaşadığı topluluğun dilini, anadilini uzun bir çıraklık devresi süresince öğrenir ve hem dilinin hem de kültürünün taşıyıcısı olur.

Çinli filozof Kofiçyüs’e: *“Bir ulusun tüm yönetimi sana bırakılsaydı ilkin ne yapardın?” diye sorulduğunda o, ‘İlkin dili düzeltirdim. Dil düzgün olmayınca söylenen, söylenmek istenen değildir. Söylenen söylenmek istenen olmayınca, yapılması gereken yapılmadan kalır. Yapılması gereken yapılmadan kalınca töre ve sanat geriler. Törelerle sanat gerileyince de adalet yoldan çıkar. Adalet yoldan çıkınca da halk çaresizlik içinde kalır. İşte bunda söylenmesi gereken başıboş bırakılamaz. Bu her şeyden önemlidir.”* Diyerek dilin önemini vurgulamıştır. (Karasoy,2001:206)

Tezin bu bölümünde kavramsal çerçeve, araştırmanın önemi, amacı, problem cümlesine yer verildi.

1.1 PROBLEM DURUMU

Değerler uzun yıllardır sosyolojiden felsefeye, antropolojiden psikolojiye kadar birçok alanın çalışma konusu olmuştur. Son yıllarda ise özellikle eğitimin

konusu olmuştur. Değerlerin öğrencilere aktarılması, örgün eğitim kurumları için hazırlanan öğretim programları aracılığıyla bir plan çerçevesinde yapılmaktadır. Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler değerlerin aktarılmasında etkin rol oynarlar. Öğretmenler, okulda değerlerin öğretimi için ders kitaplarını esas alırlar. Ayrıca dilin sunduğu anlatım gücünü, anlam zenginliğini öğrenci okuma kitaplarındaki metinler aracılığıyla edinir. Öğrenciye okuma zevki kazandırmak, onlara yeni ufuklar açmak, dil becerilerini geliştirmek için tavsiye edilecek okuma kitaplarının seçiminde büyük görev ders kitaplarımızı hazırlayanlara ve öğretmenlere özellikle de Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Değer öğretiminin en iyi yapılacağı derslerin başında Türkçe dersi gelir. Her milletin dili kendi millî kimliğinin özelliğini taşır. Bu sebeple dil, şahıslara ve nesillere milli kültürü aktarır; geçmiş – gelecek ve bugün arasında köprü görevi görür. Millet-devlet-kültür üçlemesinin ayakta kalmasını sağlar. Kültürlenme tamamen dile dayanmaktadır. İnsanlar gelecek nesillere kendi değerlerini devretmekte, aşılarmaktadır (Özbay, 2002: 118).

1.2 DEĞERLER

1.2.1 Değer ve Değerler Arasındaki Fark

Değer kavramı geçmişten günümüze kadar birçok alanda kullanılmıştır. Bunun bir sonucu olarak da ortaya çeşitli değer tanımları çıkmıştır. “Değer” teriminin iktisattan etiğe geçmiş bir terim olduğu söylenir (N. Hartmann s. 59’dan aktaran Kuçuradi, 2003: 38).

İktisadın bir terimi olan değer insan emeğinin ürünüyle, nesnelerle, parayla ilgilidir (Özgen, 2005:6). Değerler ise var olan imkânlarla ve insanla ilgilidir. Kısacası değer ile değerler birbirinden ayrı kavramlardır.

Bir sanat eserinin değerinden bahsedilebilir ancak sanat eserinin değerlerinden bahsedilemez. Tablonun değeri denildiğinde ressamın emeği

karşılığında esere biçilen parasal kıymet, o eserin diğer eserlere göre taşıdığı ayrıcalıklı özellikleri anlatılır. Tablonun değerleri denildiğinde içi boş bir kavram karsımıza çıkar. Tablo değerlere sahip değildir ancak onun yaratıcısı olan ressamın değeri ve değerleri vardır. Ressamın değeri, diğer meslektaşları içindeki ayrıcalığı, resmedişindeki farklılıklar, toplumdaki özel yeridir. Ressamın değerleri ise toplumdaki kişilerle olan ilişkilerindeki estetik, sevgi, dürüst olma, ya da topluma karşı bakış açısıdır. Yukarıda verilen örnekler çoğaltılabilir.

Türk toplumunun değeri, Türk toplumunun değerleri; sanatın değeri, sanatın değerleri; üniversitenin değeri, üniversitenin değerleri; gençliğin değeri, gençliğin değerleri... Bir şeyin değeri, onun anlamı ya da önemi kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Değerlere ilişkin bir bildirimde bulunulmaz, değerlerin bir tasarımını kurmak, sonuçta da değerlere ilişkin bir yargıda bulunmak mümkün olmaz (Tepe,2002: 350).

Bir nesnenin, olgunun, kurumun değeri kendisiyle aynı cinsten olan ile arasındaki kıyaslama / bağdır. Bir nesnenin, olgunun, kurumun değerleri ise eserlerle veya kişilerin yaptıklarıyla, yaşamlarıyla gerçekleştirilen insan fenomenleridir (bireyin kendini, dünyayı ve olayları yorumlama biçimi); insanın kişilerce gerçekleştirilen varlık yapısı imkânlarıdır (Kuçuradi, 2003: 42).

1.2.2. Değerler Kavramı

Bu çalışmada kullanılan değer kavramı ekonomideki anlamından farklı olarak psikologların, sosyologların, eğitimcilerin ve davranış bilimcilerin kullandığı anlamıyla kullanılmıştır. Değerler üzerine yapılmış çalışmalar çoğunlukla sosyal bilimciler tarafından ortaya konmuştur. Bunun sebebi değerlerin, insan davranışlarının açıklanmasında ve sosyal hayatın şekillenmesinde önemli bir yere sahip olmasındandır.

Sosyal bilimciler ve felsefecilerden sonra son yıllarda değerler eğitim bilimcilerin de araştırma konusu olmuştur. Değişen ve gelişen dünyada değerlerin eğitimi önemli bir konu olma durumundadır.

Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (Erdem, 2003: 56).

Natüralist sosyolog Perry, General Theory of Value (1926) ve Realms of Value (1954) adlı eserlerinde değerleri, insanların ilgileri, ilgi objeleri, ilgilerin cinsi, miktarı ve yoğunluğu çerçevesinde açıklayabileceğimizi söylemektedir (Özensel, 2003: 227). Bu tanıma göre değerlerin kişiden kişiye, ortamdan ortama değişebileceği savunulmaktadır. Değerler için böyle bir durumun söz konusu edilmesi mümkün gibi gözükmemektedir. Değerler, toplumun sahip olduğu kültür içinde kalıplaşmış standartlardır. Toplumun bireyleri de bu standartlara göre hareket eder. Ancak bu standart değerlere uyma zorunluluğu kesin sınırlarla çizilmemiştir.

Değerler, genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995: 83).

Sosyolojik açıdan değerler kısaca, kişiye ve gruba yararlı, istenilen ve beğenilen şeyler, olarak tanımlanabilir. Buna göre değer, olgunun kendinden çok, ona transfer edilen önemliliklerdir.

Theodorson, değeri “sosyal olguların önemliliği üzerindeki değerlendirmede, özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel ölçü sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleri”(Aydın, 2003:122) olarak tanımlar.

Fichter, sosyal değerleri incelerken su üç öğenin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bunlar:

1. Bizatihi bir değer olan nesnenin kendisi,
2. Nesnenin sosyal gereksinimleri karşılama kapasitesi,
3. İnsanların bu nesneyi, tatmin vermesi ve tatmin verme kapasitesinden dolayı takdir etmesi (Özensel, 2003:225).

1.2.3. Psikoloji ve Değer

Psikolojik yaklaşımlara göre değerleri ele aldığımızda değerlerin tutumlarla bir arada kullanıldığı görülmüştür. Bazı sosyal psikologlar tutumlar ve değerler sözcüklerini birbiri yerine kullanmaktadır. Tutum yerine kullanılan değerler, psikologların davranıştaki düzenlilikleri ayımsamalarına ve anlamalarına yarayan kavramsal araçlar (Kâğıtçıbaşı, 1981: 20) olarak tanımlanır.

Smith, Rosenberg, Bruner, White gibi psikologlar ise değerleri daha geniş, daha genel ve hiyerarşik olarak daha fazla önem taşıyan tutumlar olarak kabul ederler. Bu görüşü savunalar, bir kimsenin değer hiyerarşisini ve kendi değerleriyle belli bir durum arasındaki işlevsel ilişkiyi nasıl algıladığı bilinirse, o kimsenin o ya da benzeri durumlar karşısındaki tutumunun tahmin edilebileceğini (Kâğıtçıbaşı, 1981: 21) iddia etmişlerdir.

Mc Gurire ise bu görüşlerin aksine değerleri tutumlarını bir parçası olarak kabul etmiştir (Kâğıtçıbaşı, 1981: 21).

Psikoloji alanında yapılmış değerler tanımlarına bakıldığında değerler ile tutumlar arasında bir ilişkinin var olduğu görülmektedir. Belli değerlere sahip olan bir kişinin sahip olduğu değerlerin sıralaması her bir değere olan doyumunu ile yakından alakalıdır. Her bireyin değerlere doyumunu aynı değildir. Bir kimsenin değerler sıralamasında en üst basamakta olan değerleri o kimsenin temel değeri (Güngör, 1993: 29) olarak görülebilir. Bununla birlikte değerler, “*Bir şeyin arzu*

edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç” (Güngör,1993: 27) olarak tanımlanmıştır.

Burada ahlâkî değerler ön plana çıkmaktadır. Fakat ahlâkî değerler bütün değerlerin üstünde ya da onlardan ayrı bir konumda değerlendirilmemektedir. Ahlâkî değerler ile diğer değerler arasında güçlü bir bağ olduğu gibi bütün değerler arasında da bir bağ vardır. Belli değerlere göre hareket eden bir insanın diğer değerlere de uygun hareket etmesi gerekir. Bütün değer sahasına uyumlu davranışlar sergilenmediği durumlarda ortaya tutarsızlıklar çıkmaktadır.

1.2.4. Felsefe ve Değer

Değer kavramı, felsefe tarihinde öznelci ve nesnelci açılardan çok değişik şekillerde ele alınmıştır. Öznelci yaklaşıma göre yapılan tanımlar da birey açısından değer, toplum açısından değer olarak iki grupta toplanabilir. Nesnelci yaklaşıma göre tanım yapanlar da değerlerin bir gerçekliklerinin olduğunu kabul eder. (Özlem, 2002: 283-284).

Felsefede değerlerle birlikte anılan iki kavram vardır:

Erdem ve iyi.

İyi, birçok filozofa (Platon, Aristoteles, Kant, M. Scheler, N. Hartman) göre baş değer, bazılarına göre ise “iyi” bir değer yargısı yüklemi olarak kullanılmaktadır (Tepe, 2002: 348).

İyi, belli özellikler taşıyan bir yaşam tarzının, istemenin, aktların, niyetlerin, yönelimlerin, davranışların ve kişilerin niteliğidir (Kuçuradi, 2003: 91).

Erdem, bir değer in gerçekleştirilmesinde öznenin belirli tarzda eylemlerde bulunabilme kapasitesi, yetisi, yeterliliği (Özlem, 2002: 309) olarak tanımlanır.

Görüldüğü gibi felsefede değerlerle iyi ve erdem iç içe geçmiş durumdadır. Alman metafizikçi W. Windelband, felsefeyi genel olarak bir “değer felsefesi” olarak görür ve tarihsel olayları yasalaştırılamayacağını, ancak değerlendirilebileceğini savunur (Özensel, 2003: 218).

Değerler hakkında söylenenler şu şekilde özetlenebilir:

- İnanışlar içeren ve dolayısıyla da aşkınlıklar taşıyan olgulardır.
- Fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân verirler.
- Genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeylerdir.
- Her alanla ilgilidirler ama alanların kendine özgü değerleri vardır.
- Farklı kaynak ve içeriklere sahip olsalar da bir biçimde sosyaldirler.
- Değerler beşerî olayları belirleyicilik işlevine sahiptirler (Mengüşoğlu, 1983akt. Aydın, 2003: 122).

Bir toplumun yapısını o topluma ait değerlerin bütünü oluşturur. Toplumların değer yargıları uzun zaman içinde yavaş yavaş oluşmuştur. Toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının ve ödüllendirme araçlarının kaynağının değerler olduğu görülür. Toplumdaki değerler kişiye bağlı değildir. Kişinin üstündedir.

Bir toplumda yapılacak siyasi, ekonomik, vs. değişiklikler o toplumun inançları, normları, değerleri ve tutumları göz önüne alınarak yapılmalıdır. Aksi hâlde yapılan değişiklik etkisiz ya da geçersiz olacaktır. Toplum değerlerinin oluşmasında aile ön plandadır.

Toplumun üyeleri aile kurumunda değer yargılarına sahip olmaya başlar. Örneğin, Türk çocukları Türk toplumunun değerlerini annesinden dinlediği ninnilerle, mânilerle; babasından dinlediği destanlarla; dedesinden, ninesinden dinlediği masallarla, hikâyelerle; sokakta arkadaşları ile oynadığı çocuk oyunları ile öğrenmeye başlar.

Okul çağına geldiğinde Türk ve dünya klasikleri, yazılı edebî ürünler de Türk çocuğunun değerlerini oluşturur. Masallar, destanlar, ninniler, mâniler, halk

hikâyeleri, çocuk oyunları, yazılı edebi eserler bireyin değerlere bakış açısını oluştururken aynı zamanda da toplumun değer yargılarını oluşturmaktadır. On üçüncü yüzyıl ile on beşinci yüzyıl arasında yazılmış olan Türkçe eserler genellikle halka dinî ve ahlâkî güdüyordu. Zaman içinde halkın zihninde adalet, yiğitlik, civanmertlik, cesaret, doğru sözlülük, fakir ve yetimi gözetme, sorumluluk, Allah ve Peygamber sevgisi gibi içtimaî, dinî ve ahlâkî değerlerin oluşması (Öztürk, 2005: 42) bunun örneklerindendir.

Değerler mutlak değişmez değildir. Değerler hiçbir zaman durağan olmamıştır. Toplumda meydana gelen değişiklikler kurumları değiştirdiği gibi değere bağlantılarını (Akarsu, 2006: 26) da değiştirecektir.

Hızla değişen dünyada değerler de buna bağlı olarak değişecektir. Toplumdaki hızlı değişme, toplumun her katmanında aynı etkiyi yaratmamaktadır. Farklı katmanlarda mevcut değerlerin farklılıkları ortaya çıkar. Bu farklılaşmanın sonunda “kültür çatışmaları” ortaya çıkmaktadır.

1.2.5. Değerlerin Özellikleri

Toplumsal yapıyı oluşturan ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din gibi temel kurumların hepsi kendisine ait değerleri de içerir. Ancak nasıl bu kurumların işleyişini birbirinden bağımsız düşünemiyorsak, değerleri de birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir (Özensel, 2003: 228).

Ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din alanında oluşan değişimler bireylerin kişilik yapılarının da değişmesine sebep olmaktadır. Değerlerdeki köklü değişiklikler toplumsal özellik değişimlerine kadar yol açabilmektedir.

Değerler birbirini etkileyen aynı zamanda da etkilenen özelliğe sahiptir. Sevgi, saygı, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerleri birbirinden ayrı düşünmek doğru değildir. Bu değerler arasında karşılıklı bir ilişki vardır.

Değerler, kişilerin bilişsel (cognitive) kurgulamalarının başlıca unsurlarıdır. Değerler arasında üst düzeyde bir ahengin oluşumu, kişinin çevreye uyumunun zorunlu şartlarından biridir. Bu yüzden bireylerin toplumsal uyumları ve davranışları arasında bir tutarlılık söz konusu olabilmektedir (Özensel, 2003: 228).

Değerler arasında kesin bir sınır çizgisi çekmek de mümkün değildir. Değerler birbirinden bağımsız düşünülemez. Değerler durağan değildir. Değişkenlik özelliği vardır. Değerlerdeki değişim birdenbire değil, zaman içerisinde oluşmaktadır.

Değerler kalıtsal değildir. Değerler bir sonraki kuşağa sosyal rollerle öğrenilerek aktarılır. Değerler, aileden, yakın çevreden, yazılı ve görsel materyallerden taklit ya da model alma yolu ile öğrenilir.

Değerler arasında da bir üstünlük ve öncelik münasebeti vardır (Güngör,1993: 23). Değerlerin öncelik ve sonralığı kişilere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Kimi için saygı baş değerken, kimi için sevgi baş değer olabilmektedir. Kişilerin yaşı, cinsiyeti, sosyal konumu da bu değişiklikte etkilidir. Her toplumun değerleri kendine özgüdür. Bu değerler millet özelliklerinin oluşmasına etkide bulunur. Misafirperverlik değeri, Türk milleti ile özdeşleşmiş değerdir.

Değerlerin ortaya çıkmasında sosyal onay önemlidir. Sosyal olarak onaylananlar zamanla davranış ölçütleri hâline gelerek değerleri oluşturmaktadır (Sarı, 2005: 75). Tarihi eser kaçakçılığı yapanlar cezalandırılmazsa, ayıplanmazsa bu davranış olağan olarak kabul görür ve toplumda bu tür davranışlar çoğalır. Dolayısıyla duyarlılık değeri toplumda azalabilir.

1.2.6. Değerlerin Sınıflandırılması

Yukarıda ifade edildiği gibi değerler arasında bir ayrım yapmak mümkün değildir. Ancak değerler muhteva özelliklerine, işlevselliklerine göre sınıflandırılabilir.

Günümüze kadar birçok bilim adamı birçok sınıflamada bulunmuştur. En çok kabul gören sınıflama Spranger tarafından yapılmıştır. Daha sonraki yıllarda bu sınıflandırma Allport, Verno, Lindzey tarafından ölçeğe dönüştürülmüştür. Allport ve Vernon (1931), çalışmalarında değerleri; bilimsel, ekonomik, siyasî, sosyal ve dinî olmak üzere kategorize etmişlerdir.

Spanger, değerleri altı grupta sınıflandırmıştır. Bunlar: Estetik, Teorik(Bilimsel), Ekonomik, Siyasi, Sosyal ve Dinî (Akbaş, 2004: 30) değerlerdir.

Rokeach, değerler üzerinde uzun süren çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların sonunda değerleri amaç ve araç değerler olarak ikiye ayırmıştır. Amaç değerler, yaşamın temel amaçlarını (özgürlük, mutluluk, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk); araç değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek davranış tarzlarını (bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma) içermektedir (Akbaş,2004: 30).

Amaç değerlerde on sekiz, araç değerlerde on sekiz olmak üzere toplamda otuz altı tane değer bulunmaktadır.

Özlem (2002: 284), felsefe tarihindeki öznelci ve nesnelci bakış açılarına göre farklı değer sınıflandırmalarını birleştirmiştir.

Her iki açıdan yapılan sınıflandırmalarda yer alan değer çeşitleri şunlardır:

1. Hazcı (Hedonist) Değerler (olumlu: haz, olumsuz: acı),
2. Bilgisel Değerler veya Bilgi Değerler (olumlu: doğru, olumsuz: yanlış),
3. Ahlâksal Değerler (olumlu: iyi, olumsuz: kötü),
4. Estetik Değerler (olumlu: güzel, olumsuz: çirkin),
5. Dinsel Değerler (olumlu: sevap, olumsuz: günah)

Değerlerin sınıflandırılmasında Hilmi Ziya Ülken değerlerin öz karakterlerine göre üçe ayırmıştır (Ülken, 2001: 360). Birinci grupta içkin değerler vardır. İçkin değerler bilinç verileridir. Ülken'in bilinç verileri olarak belirledikleri teknik, sanat ve bilgi değerleridir. İkinci grupta aşkın değerler vardır. Bunlarda duy verileri, bilinç muhtevası yalnızca vesiledirler. Fakat bu vesile az veya çok önemsiz bir dereceye inebilir. Bir insanla bir insan arasında ahlâkî ilişkide bilinç verileri ya yazılmış bir sözleşmeye dayanan iki insanın bu sözleşmeye sadık kalması, ya gençlik ve aile hatıralarına sadık kalması, ya da verilmiş sözlere sadık kalması gibidir. Üçüncü ve son değer grubunda normatif değerler vardır. Bunlar aslında değer değil, ancak bütün değerlerin ölçüleri, değişim örnekleridir. Bu değerlerin görevi başka değerleri birbirleriyle karşılaştırmak ve ölçmektir. Bu ölçü-değerler iktisadî, hukukî, lisanî değerlerdir.

Sosyal rollere ve sosyal süreçlere göz önüne alındığında, değerler zorlayıcılık değerlerine göre sınıflandırılabilirler. Böylece değerler sosyal kişileri etkileme derecelerine göre düzenlenmiş olurlar.

Sosyal değerler süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde de düzenlenebilirler. Değerlerin en anlamlı sınıflandırılması, değerlerin kurumsal işlevlerine göre sınıflandırılmasıdır. Güngör de değerleri altı grupta toplamıştır: Estetik, Teorik (veya ilmî), İktisadî, Siyasî, Sosyal ve Dinî (Akt. Özensel: 2003: 230) değerler.

Schwartz, değerleri sınıflandırmada daha geniş bir yelpaze kullanmıştır. Schwartz, sınıflandırmasında on tane değer grubu belirlemiştir. Her bir değer grubu için çeşitli değer beklentileri belirlemiştir (Akbaş, 2004: 34) .

Değer Grupları	Değerler
Güç(power): Toplumsal konum insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, Otorite sahibi olmak. Zengin olmak, Toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, Yetkin (muktedir) olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak, Zeki olmak.
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, Hayattan tat almak
Uyarılma (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak. Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, Merak duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak, Kendine saygısı olmak
Evrenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik, Dünyaya barış istemek. Güzelliklerle dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olma
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak. Gerçek

	arkadaşlık, olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamlı bir hayat, Alçakgönüllü olmak
Geleneksellik (tradition): Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (Dünyevi işlerden el ayak çekmek), Mahremiyet
Uyma (confirm) : Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, İtaatkar olmak, Anne-Babaya ve yaşlılara değer vermek, Kendini denetleyebilmek
Güvenlik (security): Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, Temiz olmak, Aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, Bağlılık duygusu, Sağlıklı olmak

1.2.7. Değerlerin İşlevleri

Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır. Özensel'in (2003: 231) Gökçe ve Fichter'den aktardığı değerlerin işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir: Gökçe'den aktarılan değerlerin işlevleri aşağıda verilmiştir:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değer(ler) bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.

2. Değer(ler), kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.

3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissî-duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar edebiyatta sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır. Fichter'den aktarılan bu işlevler şunlardır:

1. Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.

2. Değerler, kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesneleri üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

3. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışın adeta semasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

4. Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik ederler. İlgi yaratırlar, cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin bir takım değerler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.

5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.

6. Değerler, dayanımsa araçları olarak da işlevde bulunurlar. Sosyal bilimlerin aksiyomlarından biri de, grupların yüksek düzeyde bazı değerlerin paylaşılması amacıyla buluştuğudur. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir.

1. 3. DEĞER ÖĞRETİMİ

Her toplum sağlıklı bireyler ile yükselir. İyi ve sağlıklı bireylerin yetişmesinde en önemli görev hiç kuşkusuz aileye düşer. Anne ve baba çocuğunu iyi yetiştirmek ister. Buradaki iyi ifadesinden kasıt toplumla uyumlu, ailesi ile uyumlu, mutlu, kendisiyle barışık iyi bir sosyal role sahip bireydir.

Hedeflenen bu düşünceyi gerçekleştirmek çok kolay değildir. Özellikle de günümüzde değerler değişen dünyaya ayak uydurarak hızla ve sürekli değişim içindedir. Türk toplumunun değerleri de bu değişimlerden etkilenmektedir. Bu değişimler her zaman olumlu yönde olmamaktadır. Toplum değerleri açısından tehlikeli olan farklı milletlerin, farklı değerlerinin sosyal onay almaksızın kabul edilmeye çalışılmasıdır.

Değişmeler özellikle çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmaktadır. Bunun sonucu olarak anne babasından, aile büyüklerinden farklı değer algılarına sahip gençler, çocuklar; saygı, sevgi, sorumluluk, aileye bağlılık vb. gibi değerlerden yoksunlaşmaya başladığını ifade etmektedir.

Bir toplum değerlerinden yoksunlaştırılmışsa, değerleri ile olan bağı kopmuşsa o toplumun ayakta durması zorlaşacaktır. Türk milletinin din, dil, tarih, musiki, edebiyat (bk. Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil, Dergâh Yayınları) alanındaki değerleri var oldukça Türk milleti de var olacaktır.

Değerler, bir toplumun varlık yokluğu üzerinde bu derece tesirli ise değerlerin eğitimi ve öğretiminin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Birçok ülkede veliler, eğitimciler, dinî kurumlar, sivil toplum örgütleri bireylerin değerlerini geliştirmeye ve bireylere değerlerin eğitimi/öğretimi vermeye çalışırlar. Okullar eğitim ve öğretimin planlı, programlı yapıldığı yerlerdir. Dolayısıyla değer öğretiminin en etkili sahalarından biridir.

Değer öğretiminde, öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmeler, davranışları ile değer öğretiminde öğrencilere model olmaktadır. Dersine zamanında ve hazırlıklı gelmesi (sorumluluk), kılık kıyafetine özen göstermesi (temizlik), verdiği sözü yerine getirmesi (dürüstlük), öğrencilerde sorumluluk, temizlik, dürüstlük gibi değerlerin var olmasını sağlayacaktır.

Değerlerin öğrenilmesi aşamasında öğretmenlerin yapması gerekenler genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- a) Model olmalı.
- b) Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı.
- c) Her öğrenciye sorumluluk verip, onların ahlâkî gelişimlerine katkıda bulunmalı.

- d) Öğrencileri cesaretlendirmeli.
- e) Öğrencilere karar verme olanağı tanımalı.
- f) Paylaşım fırsatı vermeli.
- g) Ortaklaşa çalışmaya teşvik etmeli (Dilmaç, 2002: 4).
- g) Değer öğretiminin yaklaşımlarına göre öğrenciye değerleri aktarmalı.

1.3.1. Değer Öğretiminde Yaklaşımlar

Değer öğretimi okullarda bir program ve plan dâhilinde yapılır. Değerlerle ilgili amaçlara ulaşmak için belli bir yolun izlenmesi gereklidir. Değerlerin öğrencilere aktarılması sırasında bir yol, usul, sistem takip edilmediği sürece başarıya ulaşmak zordur. Değerlerin öğretimi ile ilgili yapıla çalışmalardan sonra bazı yaklaşımlar öne sürülmüştür. Carter, değerleri ve ahlâkı öğretmek için altı yaklaşım ortaya koymuştur (Bacanlı, 1999: 21). Bunlar:

1. Öğretici (inculcative): Bu yaklaşım öğretilecek belli bir değer grubu kabul eder ve öğrencilere aktarır.
2. Klasik: Tüm öğrencilere felsefe anabilim dalından seçimlik dersler sunar.
3. Yaşantısal: J. Dewey tarafından ortaya atılmıştır ve istenen ahlâkî karakter için model olmak üzere bazı öğrenci liderleri belirlenir.
4. Gelişmeye-yönelik: Yaşantısal yaklaşımın kişiselleştirilmiş bir versiyonu gibi görünür ve öğrenciye gerçek/hali hazır dünyada değerleri sorgulamayı getirir.
5. Gelişimsel: Piaget ve Kohlberg'in çalışmalarından türemiştir.
6. Meslek öncesi: Genel amacı bir ders boyunca (tam veya bir kredili) düzenli bir derste, öğrencileri değerlerle tanıştırmaktır. Okullarda değer öğretiminin hangi yolla yapılacağına ilişkin dört yaklaşımla ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

1.3. 2. Değeri Telkin Etmek, Aşlamak

Bu yaklaşım çok eski zamanlardan beri kullanılmaktadır. Değeri telkin etmek yani öğüt vermek daha çok ebeveynlerin kullandığı yaklaşımlardandır. Bu

yaklaşımında “*yeterince söyler ve gösterirseniz insanlar sonunda sizin istediğiniz gibi davranacaktır*” (Welton ve Mallan’dan akt. Akbas, 2004: 71) varsayımı vardır.

Bu yaklaşımda öğretmen ya da anne baba “çocuklar yalan söylemez (dürüstlük), büyüklerine karşı yüksek sesle konuşma (saygı), iyi bir öğrenci ödevlerini zamanında yapar (sorumluluk)” gibi sözlerle değerleri telkin yolu ile öğretmektedir. Öğretmenler yine vermek istedikleri değerlere ilişkin telkin yönü kuvvetli tarihsel ve kurgusal hikâye metinlerini sınıfta isleyebilir.

Telkin / öğüt, aşılama yöntemi ile değer öğretimi ergenlik öncesi çocuklarda daha etkili olabilmektedir. Çünkü ergenlik döneminde birey yetişkinler olmadan ayakta durabileceğini kanıtlamak durumundadır. Ayrıca bu dönemde ergen, artık yetişkin toplumsal düzeni içine girmek ve sorumluluk yüklenmek ister (Bacanlı, 2004: 51), öğüt dinlemek en son isteğidir.

1.3.3. Değer Açıklamak

Bu yaklaşımda öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunmaktadır. Bu yöntem de “bireylerin kendi değerlerini açık bir şekilde anlayamayacaklarını” (Welton ve Mallan’dan akt. Akbaş, 2004: 71) varsaymaktadır. Bu sebeple bireyin yaptığı / yapacağı davranışın doğruluğu üzerinde karşılıklı konuşma gerçekleştirilebilir.

Konuşma ile bireyin kendi değerlerinin farkına varması, en iyiyi seçme sürecini öğrenmesi sağlanmaktadır. Öğretmen, öğrencinin açıklamalarına müdahalede bulunmamaktadır. Öğretmen aynı zamanda bireyin anlattıkları ile ilgili eleştiride, yorumda bulunmamalı ya da kendi fikrini söylememelidir.

Öğrencinin değerlerini açığa vurması için cesaretlendirmeli, değerlerinin farkına varması için ortamlar, etkinlikler düzenlemelidir. Açıklama yönteminden sonra öğrenci seçimlerini ve değerlendirmelerini bilinçli yapmaya başlarsa yöntem

başarıya ulaşmıştır. Değer açıklama yönteminin etkili olabilmesi için öğretmenin aşağıdaki yedi basamağa göre hareket etmelidir.

Seçme

1. Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)
2. Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme.
3. Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme.

Ödüllendirme

4. En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme.
5. Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme.

Hareket

6. Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır), hareket edebilme.
7. Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek (Akbaş, 2004: 674).

Öğretmen bu yöntemi her yaştan öğrencisine rahatlıkla uygulayabilir. Öğretmenin dikkat etmesi gereken bu yedi basamağı etkili bir şekilde kullanmaktır.

Değer açıklama yöntemi Türkçe dersinden matematik dersine, biyolojiden fizik dersine kadar birçok derste uygulanabilir bir yöntemdir. (değer açıklama yöntemini kullanarak ders konularının işleniş örnekleri için bkz. Harmin, M. Kirschenbaum, H. , Simon, S. B. (1976), Clarifying Values Through Subject Matter: Applications for the Classroom. Minneapolis: Winston Press.)

Öğretmen değer açıklama yöntemini kullandığında grup tartışması, etkin dinleme, görüşme gibi sözel etkinliklerde yararlanabileceği gibi düşünce kâğıtları,

otobiyografi, değer kâğıdı (Bacanlı, 1999: 26) gibi yazılı etkinliklerden de faydalanabilir.

1.3.4. Ahlâkî Muhakeme

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç öğrencilere verilen ahlâkî ikilem içeren hikâyelerle onların ahlâkî yargılarını ortaya çıkarmaktır (Akbaş,20004: 75). Bu yaklaşım tüm okul seviyesinde kullanılabilir. Ancak her seviyenin (6-12 ilköğretim birinci kademe, 12-15 ilköğretim ikinci kademe, 15-18 ortaöğretim, 18-22 yüksek öğretim) gelişim özellikleri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla yapılacak etkinliklerin seviyeye uygun olması gereklidir.

Her dönemin değer yargılarının da farklı olduğu unutulmamalıdır. Ahlâkî muhakemede ortaya çıkan çözümden ziyade neden o çözüme ulaşıldığı daha önemlidir. Kohlberg, ahlâkî gelişimi üç düzeye ayırmıştır.

Birinci düzey gerçek anlamda herhangi bir ahlâkî ölçütün bulunmadığı, benmerkezci bir dönemdir. Bu dönemde çocuk bencildir.

İkinci düzey yasalara uyma dönemidir. Bu dönemde ahlâkî sorunlara toplumsal beklentiler, geleneksel değerler ve törel yargılar açısından yaklaşılır.

Üçüncü düzey ise, toplumsal ve bireysel değerlerin evrensel ahlâk ilkeleri ile sentezlendiği bir asamadır (Aydın, 2000: 56). Kohlberg, daha sonra gelişim düzeyini üç evre altı basamakta toplamıştır. Ayrıca gelişim düzeylerine göre bireyde meydana gelen davranışları da açıklamıştır.

Öğretmen ahlâkî muhakeme yolunu değer öğretiminde kullanırken örnek olaylardan yararlanabilir. Örnek olaydaki davranışların doğruluğu üzerinde tartışma yapılır. Öğrencilere, “. . . davranışı doğru mu yoksa yanlış mı?” sorusu sorulur. Bu tartışma ile bireyin davranışlarına rehberlik edecek ahlâkî ilkeler geliştirmeleri hedeflenmektedir.

1.3.5. Değer Analizi

Değer öğretiminde kullanılan diğer bir yaklaşım da değer analiz yöntemidir. Bu yöntem, Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Kurulu tarafından geliştirilmiştir (Metcalf, 1971'den aktaran Bacanlı, 1999: 20).

Bu yaklaşım dikkati, düşünmeyi ve ayırt etmeyi içinde barındırmaktadır. Örnek olaylar ile öğrenci olayı yargılar, olaydan çıkabilecek farklı sonuçları ortaya koyar. Değer analiz yönteminin değer öğretiminde hedefleri şunlardır (Bacanlı,1999: 22):

1. Öğrencilere, bir değer nesnesini belli bir şekilde değerlendirmeyi öğretmek,
2. Öğrencilerin, söz konusu değer nesnesi hakkında en akılcı yargıya ulaşmalarına yardım etmek,
3. Öğrencilere en akılcı yargıya ulaşmayı öğretmek,
4. Öğrencilere, nasıl bazı değer nesneleri hakkında genel bir değer yargısını paylaşan bir grubun üyesi olunabileceğini öğretmek. Bu yaklaşım için “Bir musibet, bin nasihatten iyidir. ” sözünü kullanmak yanlış olmayacaktır. Çünkü değer analizi yaklaşımında ilgili değerın önemli olduğunu öğütlemek yerine sınıf ortamında ilgili değerın önemini öğrenci kendisi keşfeder.

Atatürk'ün Samsun'da başlattığı millî mücadelenin vatansever bir davranış olduğunu belirten öğretmen daha sonra “Atatürk bu davranışı yapmasaydı neler olurdu?” sorusu ile bir tartışma başlatır. Bu tartışma ile vatanseverlik değerinin önemini öğrenciler kendiliğinden keşfedecektir. “Vatanımızı sevmeli ve onu korumalıyız. ” şeklindeki kuru bir söylemden daha etkilidir.

Bu yaklaşımda öğrenciler örnek olaylarla ahlâkî düşünme becerisini kazanırlar. Aynı zamanda öğrenciler bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı da öğrenirler (Akbaş, 2004: 77).

Öğretmenin öğrenciye hangi değerleri vereceği öğretim programları ile belirlenir. Millî eğitimin genel amaçlarında ve öğretim programlarında değerler ne derecede yer almıştır, hangi değerler belirlenmiştir, yeterlilik düzeyleri nasıldır bu soruların cevaplarına aşağıda yanıtlar aranmaya çalışılmıştır.

1.4. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARINDA DEĞERLER

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

1.4.1 Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında değerlerin öğrenciyi hedeflediği anlaşılmaktadır. İlköğretim basamağına yönelik bu amaçlar kişisel, insan ilişkileri, ekonomik hayat ve toplum hayatı bakımından genel bir bakış açısı sunmuştur. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları öğretim programlarında özelleştirilir.

Okulda öğrencilere verilmesi gereken değerlerin neler olduğu, nasıl öğretilmesi gerektiği, niçin öğretilmesi gerektiği vb. sorulara cevapları öğretim programlarının vermesi gerekmektedir.

1.5. ÖĞRETİM PROGRAMLARI ve DEĞERLER

Program geliştirme, birbirinden farklı birçok uzmanın (alan uzmanı, öğretmenler, program geliştirme uzmanı, ölçme-değerlendirme uzmanı, eğitim psikologu, eğitim sosyologu vb.) bir araya gelerek gerçekleştirdiği ekip çalışmasına dayalı, sistematik ve dinamik bir süreçtir.

Geliştirilen bir programın sahip olması gereken çeşitli özellikler vardır. Bunlar başlıklar halinde şöyledir (Hesapçioğlu, 1998:78-81):

1. İşlevsellik,

- 2.Esneklik,
3. Toplumsal değerlere dayalı olma,
4. Uygulayanlara yardımcı olma,
- 5.Bilimsellik,
6. Uygulanabilirlik,
7. Amaçlara yönelik olma ve
8. Ekonomiye uygunluktur.

Eğitim sistemimizin daha etkili, verimli hale gelmesi için 2003 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı bütün ilköğretim derslerini içine alan bir program geliştirme faaliyeti içine girmiştir.

Yeni öğretim programları yapısalcı yaklaşım temele alınarak oluşturulmuştur. Yapısalcılık çıkış noktasını dilbilimden almıştır. Yapısalcı yöntem, ele aldığı konuyu, bütünleştiği yapı içine koyarak sonra da daha geniş kapsamlı yapılar içine koyarak aydınlatmaya çalışır (Akarsu, 1984:193).

Yukarıda da ifade edildiği gibi programların “*toplumsal değerlere dayalı olma*” özelliği olmalıdır. Çünkü değerler, aileden okula, iş yerinden parlamentoya, birçok alanı etkiler. Bu etkilerin olumlu yönde olması toplumun maddî, manevî anlamda refah içerisinde olması demektir.

Yeni ilköğretim programlarında değerler ve eğitimi kendine yer bulmuştur. Ancak, her programda yer almamıştır. Bazı programlarda değerler ve eğitimi açıkça yer alırken bazılarının da üstü kapalı geçirtilmiştir. Aşağıda yeni ilköğretim 6-8 sınıf Türkçe programlarının değerleri ve eğitim boyutları ortaya konulmuştur.

1.5.1. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Değerler

Millî Eğitimin, 2003 yılından itibaren başlayan program geliştirme faaliyetlerinin bir ürünü olarak Türkçe dersi için ilköğretim Türkçe Öğretim

Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı; ilköğretim Türkçe Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı oluşturulmuştur.

İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı 2005 yılında; ilköğretim Türkçe Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı 2006 yılında yayınlanmıştır.

1.5.2. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 6-8. Sınıf

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında değerlerin öğretimi ile ilgili bilgi ya da Türkçe dersinde verilmesi gereken değerlerin neler olduğuna ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Programda değer özelliği taşıyan ifadelerin geçtiği bölümler ise şunlardır:

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında değerlerle ilgili olarak Genel Amaçları arasında:

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır, ifadeleri geçmektedir.

“Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında metinlerin özellikleri belirtilirken metinlerde verilmesi gereken değerler genel olarak ifade edilmiştir. Bunlar:

Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

“Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında verilen maddeler arasında değerlerle ilgili olan ifadeler:

Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Programda etkinlik örneklerinde kullanılan metinler aracılığı ile kişisel ve sosyal öğelere önem verme (Maymun Gözünü Açtı s. 82) üzerinde durulmuştur.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında temel dil becerilerine ait kazanımlar listesinde değerlerle ilgili kazanımların sınırlı da olsa var olduğu görülmüştür.

Okuma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

Millî ve evrensel kültür değerlerini fark eder.

Okuduğu metindeki millî ve evrensel kültür değerlerinin hayatla ilişkisini sorgular.

Dinleme becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

Dinlediklerinde / izlediklerinde millî ve evrensel değerleri fark eder.

Dinlediklerinde / izlediklerinde geçen millî ve evrensel değerlerin hayatla ilişkisini sorgular.

Konuşma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

Konuşmasını bilimsel verilere dayandırır.

Konuşmasında nezaket kurallarına uyar.

Söylediklerinin sorumluluğunu taşır.

Konuşması ile ilgili eleştirileri hoşgörü ile karşılar, düzeltir.

Yasadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.

Yazma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanım:

Yasadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında Sevgi, Millî Kültür, Hak ve Özgürlükler gibi değer ifadeleri ana konu / temada; İnsan Sevgisi, Hayvan Sevgisi, Dostluk, Yardımlaşma gibi değer ifadeleri de alt konular/temalar tablosunda ifade edilmiştir.

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere programda değerler yer almıştır fakat örtük bir şekilde bırakılmıştır. Değerler sistemli bir şekilde verilmemiş, ayrı başlık altında ele alınmamıştır.

1.6. TÜRKÇE EĞİTİMİNDE METİNLER VE METİNLERLE DEĞER AKTARIMI

1.6.1. Metin Kavramı

Türkçe eğitiminin temel amacı ferdin sosyalleşmesini; içinde yaşadığı topluma, aileye sağlıklı uyumunu sağlamaktır (Duman, 2002: 151).

Türkçe eğitiminin bu temel amacını gerçekleştirmek için araç olarak kullanılan metinlerin amaca uygun nitelikte olması gerekir. Metinler, Türkçe eğitiminde, öğretiminde vazgeçilmez araçlardır. Metinler, okuma, dinleme, dil bilgisi çalışmalarında kullanılmasının yanı sıra içeriği ile bireylere değer aktarımında da etkili olmaktadır.

Öğretme-öğrenme sürecinden beklenen verimin elde edilebilmesi, değerler açısından toplumunun bir üyesi olan öğrencilerde bulunması gereken duyarlılık, adalet, aile kurumuna ve birliğine önem verme, demokrasi bilinci, dürüstlük, alçakgönüllülük, bağımsızlık, bağışlama, barış, Türk Bayrağına ve İstiklal Marşı'na saygı, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, doğruluk, dostluk gibi duyuşsal becerilerin, öğretme-öğrenme süreci içerisinde koordineli bir şekilde öğrencilere kazandırılmasını gerekli kılmaktadır.

Duyuşsal becerilerin kazandırılmasında metinler bildirişim işlevi özelliğinden dolayı önemli bir araçtır.

Metin, söz ya da yazıyla oluşturduğumuz dil dizgeleridir ama bu dil dizgelerinin hepsini metin olarak değerlendirmiyoruz. İçerisinde pek çok özellik bulunmasını bekliyoruz. Bildirişim bu özelliklerden biridir.

Günay’a göre (2001: 33), *“Bildirişim işlevi olmayan yazılı ve sözlü bir belge metin değildir. Kısaca metin başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapıdır.”*

Türkçe Sözlükte metin kavramı,

“1. Eser, yasa, belge; bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü; basılı veya elyazması parça;

Acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen, sağlam, metanetli, dayanıklı” anlamlarıyla açıklanmıştır.

Karatay (2007: 18), *metini, bir yazıyı şekil ve noktalama kullanım özelliklerinin dikkatle yer aldığı kelimeler cümlesi, topluluğu, olarak anımlar.*

1.6.2. Metinlerin Özellikleri

Metinler üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmalar sonrasında çeşitli metin tanımları ortaya çıkmıştır. Bu metin tanımlarından hareketle metinlerin sahip olması gereken özelliklerin neler olduğu tespit edilmiştir. Kelimelerin birleşimi ile cümleler, cümlelerin birleşimi ile de metinler oluşmaktadır.

Beaugrande ve Dressler’e (1986) göre, kelime ve cümleler dizisinin metin olarak değerlendirilebilmesi için yedi özelliğe sahip olması gerekir. Bu özellikler:

“1. Bağdaşıklık (metindeki bir ögenin yorumunun bir başka ögeye bağlı oluşunu açıklar),

2. Tutarlılık (anlam ve mantık açısından metnin tamamında bulunması gereken uyumdur),
3. Amaçlılık (metnin, yazarı tarafından okurla yapılacak iletişim amaçlarına uygun şekilde bağdaşık ve tutarlı kılınmasıdır),
4. Kabul edilebilirlik (metnin okuyucu tarafından çözümlenebilme durumu ile ilgilidir),
5. Bilgisellik (bir metinde bulunan bilgilerin okuyucu tarafından önceden bilinip bilinmemesi durumu ile ilgilidir),
6. Durumsallık (metnin bulunduğu çevre ve dili kullanan insanların ona yükledikleri anlamlarla ilgilidir),
7. Metinler arası ilişki (okuma sürecinde okurun zihninde başka metinlerin canlanması olarak tanımlanabilir) ” (Karatay, 2007: 18).

6-8 Türkçe Öğretim programında okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler maddeler hâlinde verilmiştir. Programda geçen okuma metinleri ile ilgili özellikler şunlardır:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Metinler kitapların yanı sıra, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük ve süreli yayınlardan da seçilmeli, ayrıca öğrencileri söz konusu kaynaklara yönlendirici nitelikte olmalıdır.

8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
9. Metinler, islenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
12. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
13. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
14. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
15. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.
16. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
17. Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.
18. Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.
19. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
20. Metinler bir bütün hâlinde alınmalıdır; ancak eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler çıkarılabilir.
21. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.
22. Ders kitabında, yıl içinde bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.
23. Metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyallerle (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) desteklenmiş olmalıdır.
24. Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

Türkçe Öğretim Programdaki, metin özelliklerine bakıldığında değerlerin metinler içinde ne şekilde yer alması gerektiği üç madde ile de olsa ifade edilmiştir.

Metinler, Türkçe eğitiminde sadece öğrencilere dil bilgisi kurallarını öğretmek ya da okuma alışkanlığı kazandırmak için değil aynı zamanda değerleri öğretmek için de kullanılmaktadır.

Aktaş'ın (2001: 60) belirttiği gibi birçok kimse, Türkçenin eğitimi öğretimini genellikle iki şekilde algılanmaktadır. Bunlardan bir bölümü Türkçenin eğitimi ve öğretiminden dil bilgisi kurallarının öğretiminin önemini, diğer bir bölümü de eğitim boyutunun öğretimini ön plana çıkarmaktadır. Aslında her iki görüş de doğru olmakla birlikte, Türkçe Öğretimi, diğer dünya dillerinin anadili eğitiminde dikkat ettikleri bütün metotları kapsamaktadır. Sadece gramer veya sadece eğitim değil, anadilinin öğretiminde gerekli olan bütün unsurların yerine getirilmesi gerekir.

Değer eğitimi için kitaplarda yer alan metinlerin içeriği çok önemlidir. Metinler ana fikri ile cümlelerinin anlamsal içerikleri ile değerleri içinde barındırırlar. Değerler toplumun temel unsurlarındandır ve kuşaktan kuşağa aktarılır.

Değerlerin nesillere aktarımı kendiliğinden olmaktadır veya kasıtlı, planlı olarak yapılmaktadır. Kasıtlı ve planlı olarak yapılan değer aktarımı eğitim kurumlarında yapılmaktadır. Öğrencinin aktarılan değerleri uygulamasına, görmesine, fark etmesine olanak sağlanmalıdır.

Türkçe dersinde değer aktarımı için metinler ders dışında da devamlılığı sağlar. Kitaplardaki metinler rastgele değil bilinçli olarak seçilmelidir.

Dilin gücünü, anlatım zenginliğini öğrenci kitaplarındaki metinlerden öğrenir, edinir. Ders kitapları bu anlamda çocukların gelişimi için önemli bir yere sahiptir.

Yukarıda belirtilen problem ve gerekçeler doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri şu şekilde oluşturulmuştur.

1.7. PROBLEM CÜMLESİ

Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6.Sınıflar Türkçe Ders Kitabındaki metinlerde yer alan değerler nelerdir?

1. 7. 1. Alt Problemler

1. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde adil olma değeri ne derecede yer almıştır?

2. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde aile birliğine önem verme değeri ne derecede yer almıştır?

3. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde bağımsızlık değeri ne derecede yer almıştır?

4. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde barış değeri ne derecede yer almıştır?

5. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde bilimsellik değeri ne derecede yer almıştır?

6. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde çalışkanlık değeri ne derecede yer almıştır?

7. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde dayanışma değeri ne derecede yer almıştır?

8. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde dini değerler ne derecede yer almıştır?

9. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde duyarlılık değeri ne derecede yer almıştır?

10. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde dürüstlük değeri ne derecede yer almıştır?

11. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde estetik değeri ne derecede yer almıştır?

12. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde hoşgörü değeri ne derecede yer almıştır?

13. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde misafirperverlik değeri ne derecede yer almıştır?

14. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde özgürlük değeri ne derecede yer almıştır?

15. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde sağlıklı olmaya önem verme değeri ne derecede yer almıştır?

16. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde saygı değeri ne derecede yer almıştır?

17. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde sevgi değeri ne derecede yer almıştır?

18. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde sorumluluk değeri ne derecede yer almıştır?

19. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde temizlik değeri ne derecede yer almıştır?

20. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde vatanseverlik değeri ne derecede yer almıştır?

21. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı İlköğretim 6. Sınıflar Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde yardımseverlik değeri ne derecede yer almıştır?

1.8. TEZİN AMACI

Bu çalışmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Kitabında yer alan metinlerde adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dini değerler, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olma, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik, değerleri tespit edilmiştir.

1.9. TEZİN ÖNEMİ

Dilin kültür taşıyıcılığı, birleştiricilik vb. görevlerini yerine getirebilmesi ancak o dilin kullanılması ile mümkündür. Dilin kullanılması da eğitim ve öğretim yolu ile sağlanır. Bireyler dillerini anne karnından itibaren fark ederler ve dünyaya

geldikten sonra da anne ya da yakın çevresinden bu dili öğrenmeye baslar. Dilini öğrenmeye başlayan birey bununla beraber ana dilinin kültürünü ve değerlerini de öğrenmeye, yaşamaya, yaşatmaya baslar. Çünkü dil ile kültür arasında sıkı bir bağ vardır.

Dil ile kültür arasındaki bu bağın kuvvetini anlamak için bu iki kavramın anlam dünyasını bilmek gerekir.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 2000: 3). Bunun yanı sıra “milleti” bütünleştiren kültür öğelerinden birisidir.

Kültür ise bir milletin tarih boyunca çeşitli siyasî, sosyal, ekonomik vb. alanlarda atalarından aldığı maddî, manevî, miras ve aynı zamanda bir milletin oluşmasını sağlayan, fertlerini bir araya getiren sosyal akrabalık bağlarıdır. Bu bağlardan birincisi ve en önemlisi hiç şüphesiz dildir. Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını “bir yığın veya kitle” olmaktan kurtararak aralarında duygu ve düşünce birliği olan “millet” hâline getirir (Kaplan, 2000: 35).

Türk milletini meydana getiren unsurların başında da Türk dili vardır. Atatürk, millet olabilmede dilin önemini şu sözleriyle açıklamıştır: “Millet, dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu siyasî ve sosyal toplumdur (Atatürkçülük, 2001: 55).

Ayrıca Atatürk, Türk milleti üzerindeki Türk dilinin yerini ise 1931 yılında Afet İnan’ın Vatandaş için Medenî Bilgiler adlı kitabında : “Türk milletinin dili Türkçedir, Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz

felâketler içinde ahlâkının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, kısacası bugün kendini, milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir. ” cümleleriyle ifade etmiştir (Korkmaz, 1992: 191).

Milletler tarih boyunca görüldüğü gibi dillerini yaşattıkları sürece millet olma özelliklerini yitirmemiştir. Milletlerin sahip olduğu kültürel değerler ile dil arasında kuvvetli bir bağ vardır. Eğer bu bağ koparsa o kültürden ve millettten söz etmek olanaksızdır. Dilini kaybetmiş bir millet yaşamaz fakat dilden başka kültür öğelerini tarih içinde değiştiren bir millet yaşamayı sürdürebilir. Nitekim bu durumu Türk tarihine baktığımızda görebiliriz. Din değişikliği sosyal alanda meydana gelen teknolojik değişiklikler, ekonomi kaynaklı değişiklikler, siyasî yapılardaki değişiklikler, kılık kıyafetteki değişiklikler vs. dil değişikliği kadar hiçbir milletin kaderinde yıkıcı bir rol oynamamıştır. Bunun nedeni ise dilin sahip olduğu millîlik vasfıdır.

Bir dilin millî olabilmesi için öncelikle milleti oluşturan bireylerin o dili konuşurken ve yazıda kullanırken birbirlerini anlamakta güçlük çekmemeleri gerekmektedir.

Fransızca “culture”den gelen kültürün tanımı Türkçe Sözlükte şu şekilde yapılmıştır (Türkçe Sözlük):

“1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.

3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.

4. Bireyin kazandığı bilgi.

5. Tarım.

6. *Biyoloji Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme. ”*

Bugüne kadar kültür ile ilgili -sözlüğün dışında- birçok düşünür tanımlamalarda bulunmuştur. Bu tanımlamalardan bazıları şöyledir:

Mehmet Kaplan, kültür kavramının bir toplumda, tabiatın dışında, insan elinden ve dilinden çıkma her şeyi kapsadığını ifade eder.

Muharrem Ergin de kültürü, *“Bir topluluğu, bir milleti millet yapan, onu başka milletlerden ayıran hayat tezahürlerinin bütünüdür. Bu hayat tezahürleri her milletin kendine has olan millî değerleridir.”* şeklinde tanımlar.

“Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alâkaları, itiyatları, kıymet ölçülerini umumi görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar, birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususî bir hayat tarzı temin eder.” (Turhan, 1997: 48’den Aktaran Uyar, 2007: 32).

Kültüre ait özellikleri ise Korkmaz şu şekilde sıralamıştır (Korkmaz, 1995: 671):

1. *Kültür, sosyal bir organizasyon olan topluma ait ortak yasayış düzeninin, zaman içinde değişme, gelişme ve yenilenme özellikleri taşıyan bir bütünü olduğu için canlı ve tabii bir varlık niteliğindedir. Durağan (statik) bir yapıya değil dinamik bir yapıya sahiptir.*

Bir toplumun yaşama düzenine bağlı olarak doğup gelişir. Onun için de hayatın dışında değil içindedir. Toplum varlığının akışına göre şekillenerek tıpkı coğrafya şartlarına göre biçimlenen ve durmadan akıp giden bir ırmak gibi yol alır. Kültür tabii bir sosyal varlıktır. Çünkü kişilerin üstüne çıkarak topluma hükmeden kendine has bir düzeni, kendine has kuralları vardır. Bu kurallara. Bu düzene aykırı

davranışlar ve dış müdahaleler, onun sağlıklı yol alışı engeller; varlığını tehlikeye sokar. Bu gibi durumlarda kültür gereken tepkiyi de gösterir. Bu tepki kendisini, toplumda huzursuzluk ve kültür bunalımı şeklinde ortaya koyar.

2. Kültür, kişilerin üstüne taşan ve toplumu hükmü altına alan bir sistem olduğu için toplumun ortak malıdır ve kapsamlıdır.

3. Kültür, her toplumun kendi özel davranışlarının ve yaratıcılığının eseri olduğu için millî bir kişilik yapısına sahiptir. Bundan dolayı orijinal ve millîdir. Orijinallik, kültürün kendi kaynaklarından beslenmesi ve özüne sadık kalması ile sağlanabilir. Başka kültürlerin eserlerini taklit, yaratıcılık olmadığı için orijinal sayılmaz. Bu durum biraz sonra işaret edeceğimiz kültür değişmelerinde önemli bir rol oynar. Kültürden ayrı ve kültürün üstünde bütün dünya milletlerini içine alan ortak bir kültür yoktur. Bir ortak dünya edebiyatından değil bir Fransız, bir İngiliz edebiyatından, bir dünya mimarisinden değil bir Osmanlı veya İtalyan mimarisinden, Kore veya Çin sanatından söz edilebilir. Diller de öyledir. Ortak bir dünya dili yoktur. Bir Türk dili, bir Japon dili vardır. Görülüyor ki, kültürler ayrı ayrı milletlerin eseridir. Bundan dolayı da millîdir. Asıl kültür budur. Fakat kültür kelimesinin, karışıklığa yol açabilecek bazı farklı kullanılışlardan ayırt edilebilmesi için asıl kültür genellikle millî kültür diye adlandırılmaktadır.

4. Kültür değişmelerinde, başka bir kültürün veya kültürlerin etkisi altında kalınabilir. Bu etki ne kadar kuvvetli olursa olsun, daha çok bir kültür aşısı niteliğindedir. Ayrıca, kültürün öğeleri arasında birtakım derece farkları vardır. Bunların bir kısmı asıl öğeler, bir kısmı da ikinci ve üçüncü derecede kalan ayrıntılarla ilgili öğelerdir. Kültürün ayrıntılara giren bu ikinci ve üçüncü derecedeki öğeleri arasında da değişmeler olabilir. Yalnız, bir kültürün özü asla değiştirilemez ve bütünü ile başka bir kültüre dönüştürülemez. Böyle bir durumda, artık o toplumdan eser kalmaz ve bambaşka nitelikte bir toplum yapısı ortaya çıkar. X. yüzyıla kadar bir Türk kavmi olan Bulgarların, bu yüzyıldan sonra uğradıkları kültür değişimi ile bir “Slav” kavmine dönüşmüş olmaları, bu öz değişikliğinin tipik bir örneğidir.

5. *Kültür, bir milletin tarihte var olduğu günden başlayarak bugüne kadar uzanan ve yavaş yavaş gelişerek yol alan değerler bütünü olduğundan tarihtir ve süreklilik vasfı taşır.*

6. *İster gelişmemiş, ister az gelişmiş veya gelişmiş bir toplum olsun, her toplumun kendine göre bir kültürü vardır. "İlkel toplumlarda kültürün bütün öğeleri bulunmayabilir. Fakat millet safhasına erişmiş olan toplumlarda, bu öğelerin hepsi tamamlanmıştır ve birbirleri ile bağlantılıdır. Yalnız, bu öğelerin işlevlerini tam olarak yerine getirebilmeleri için aralarında uyum ve dengenin bulunması gerekir. Bunlardan bazılarında kendini gösteren aşırılık veya yetersizlik diğerlerine zarar verebilir. Bu da toplumda sarsıntı ve boşluklara sebep olur. Bu bakımdan, kültür, uyumlu ve dengeli bir bütünün ifadesidir. Ondaki bu dengeli bütünlük topluma sağlık verir; kişinin toplumla bütünleşmesine ve mutluluğuna hizmet eder.*

7. *Kültür kuşaktan kuşağa aktarılan bir sosyal mirastır. Varlığını ve canlılığını ancak bu yolla sürdürebilir. Aktarma vasıtaları eğitim-öğretim, gelenekler, din, dil, sanat, edebiyat, folklor gibi çeşitli kültür taşıyıcı öğe ve eserlerdir.*

Türkçe dersi Öğretim Programının genel amaçları arasında, “Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak örgencilerin, millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,” ifadesi yer almaktadır.

Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerleri okullarda örgenciye vermek için öğretmen, ders kitabı, yardımcı kitaplar, dergiler vasıta olabilir. Çocuklara yönelik hazırlanan yazılı materyaller, dil, kişilik, zihin gelişimini sağlarken diğer yandan da okuma alışkanlığı kazandırır, toplumun çocuğa kazandırmak istediği değerleri barındırır. Değerlerin nesilden nesile aktarılmasında kurum olarak okullara büyük görevler düşmektedir.

Özellikle ilköğretim kademesi değerlerin aktarımı açısından ilk basamaklardır. Çocuk giderek toplumda bir birey olarak yer almaya başlamaktadır. Dolayısıyla birey, yaşadığı iletişim içerisinde olduğu toplumla uyumlu olmalıdır. Bu uyumu sağlamanın yollarından ilki toplumun sahip olduğu değerlere uyum sağlamaktır.

Oğuzkan (1981: 45), değer için şu tanımlı yapmıştır: Bir kimsenin değişik durumlarda gösterdiği sürekli davranışlarına yön veren köklü inançlardır. Değerlerin kaynağını toplumun örf, âdet, gelenek ve görenekleri oluşturmaktadır. Ancak, değişen ve gelişen zaman içerisinde değer algılarında, uygulamalarında değişikliklerin olması kaçınılmaz olmuştur.

Eğitim, dolayısıyla dil, değer aktarımını sağlar. Eğitim yoluyla bir toplumda bilişsel, duyuşsal, psiko-motor özellikleri ile programa uygun bireyler yetiştirilir. Yetiştirilecek bireylerde olması gereken özellikler o toplumun tarihinden, kültüründen, gelenek ve göreneklerinden hareketle belirlenir. İstendik davranış ve bilgilere sahip bireyler yetiştirmek için hazırlanan programların bilişsel alanın yanı sıra duyuşsal alanın da yeteri kadar yer alması gerekir. Yani okullarda, değerler, toplumsal kurallar, tutumlar da öğretilmelidir.

Duyuşsal davranışlar ve değerler, okulda öğretmenin iyi örnek olmasıyla ve derslerde değerlerle ilgili güzel, yerinde konuşmalar yapmasıyla sağlanabilir. Bunun yanında değer eğitimi edebî eserler yoluyla da yapılabilir. Kazandırılmak istenen değerlerin var olduğu metinler öğrencilere okutulabilir.

Millî Eğitim Bakanlığının 2003 yılından itibaren bütün ilköğretim derslerini kapsayan geniş bir program geliştirme faaliyeti başlatmıştır. Yapılan bu faaliyetler sonrasında Türkçe Dersi Öğretimi Programı 6-8 yayınlanan programlar arasındadır. Türkçe Dersi Öğretimi Programında yapısalcılık temel yaklaşım olarak kabul edilmiştir. Bu yaklaşıma göre merkeze öğrenci alınmıştır.

Yaklaşımına göre esas olan bilgiyi vermek değil öğrencinin çeşitli faaliyetler yoluyla bilgiyi keşfederek zihninde yer etmesidir. Bunun yanı sıra yaklaşımda öğrencinin bilgiyi keşfetmesinde ve uygulamasında kişiliğinin, görüşlerinin, inançlarının ve değerlerinin etkili olduğu savunulmuştur. Bu kabuller ışığı altında öğrencinin tutum, değer ve inançlarını kapsayan duyuşsal eğitime programda yer verilmiştir.

Ancak Türkçe Dersi Öğretimi Programında değerler öğretimi konusunda yeterli bir çalışma yapılmamış ve öğrenciye verilmesi gereken değerler net bir şekilde ortaya konmamıştır. Dolayısıyla yapılacak olan çalışma, verilmesi gereken değerleri belirlemek açısından önemlidir. Ayrıca ders kitaplarında yer alacak metinlerin seçiminde ders kitabı hazırlayanlar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.10. VARSAYIMLAR

1. İncelenen Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metinlerde yer alan değerlerin öğretim programlarında verilen değerlerle uygunluk içerisinde olmadığı varsayılmaktadır.

2. Kitapta yer alan metinlerin Türkiye'nin her bölgesindeki öğrencilerin kültür seviyelerine uygun olmadığı düşünülmektedir.

1.11. SINIRLILIKLAR

Tezin kapsamını Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı oluşturmaktadır. Bu metinlerin iki tanesini yabancı edebiyatçı iki tanesini

komisyon, bir tanesi meb. internet sitesinden alınmakla birlikte on dört tanesi ise Türk edebiyatçılar tarafından yazılmıştır.

Tezde tespit edilecek değerler, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında belirtilen yirmi bir değer ile sınırlıdır.

Kitapta yer alan temalar ve metinler:

1. TEMA: OKUMA KÜLTÜRÜ
 - Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması
 - Okuma Üstüne
 - En İyi Arkadaş
2. TEMA: ATATÜRK
 - Atatürk ve Onun Büyük Eseri
 - Atatürk'ten Anılar
 - Kadınların Siyasi ve Sosyal Haklarını Kazanması
 - Atatürk ve Tarihimiz
3. TEMA: DUYGULAR VE HAYALLER
 - Ömür Boyu Mutluluk
 - Meşe ile Saz
 - Çocuk ve Resim
4. TEMA: SEVGİ
 - Bir Mektup
 - İstanbul Liseli Küçük Hasan
 - Bayrak
5. TEMA: ZAMAN VE MEKÂN
 - Beypazarı

- Anadolu'da Bahar
- Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek

6. TEMA: DOĞA ve EVREN

- Mavisini Yitirmiş Yaşamak
- Kırkikindiler
- Cennet Göller Tek Tek Yok Oluyor

Eserlerdeki veriler, aşağıdaki değerler doğrultusunda tespit edilmiştir:

Adil olma

Aile birliğine önem verme

Bağımsızlık

Barış

Bilimsellik

Çalışkanlık

Dayanışma

Dini değerler

Duyarlılık

Dürüstlük

Estetik

Hoşgörü

Misafirperverlik

Özgürlük

Sağlıklı olmaya önem verme

Saygı

Sevgi

Sorumluluk

Temizlik

Vatanseverlik

Yardımseverlik

1.12. TANIMLAR

Değer: Bir nesnenin, olgunun, kurumun değeri kendisiyle aynı cinsten olan ile arasındaki kıyaslama / bağıdır.

Değerler: Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır.

Program: Eğitim ve öğretimin içeriği, araçları, amaçları ve nasıl düzenleneceğini kapsayan bir bütün (Özbay, 2006: 13).

Öğretim Programı: Eğitim programında gösterilen kazanımların gerçekleştirilmesi için gerekli olan öğretmen, konular, eğitim ortamları, yöntem, teknik, fizikî imkânlar, ders araçları, ölçme ve değerlendirme gibi unsurları kapsayan bir bütündür (Özbay, 2006: 15).

1.13. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmamıza dair ilgili araştırmalar değerlendirilmiştir.

Akbaş (2004), ilköğretim okulları 8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okulları genel hedeflerinde belirtilen değerlere ulaşma düzeyleri öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiş ve öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki görüşlerini almıştır. Çalışmada, cinsiyetin, sosyo-ekonomik düzeylerin, değerlere ulaşma düzeyinde farklılıklara neden olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca değer öğretiminde öğretmenlerin sözel iletişime dayalı bir yol takip ettiği, okul aile işbirliğinin olmadığını da çalışmasında belirtmiştir.

Güngör (1993), profesörlük tezinde değerler psikolojisi üzerinde çalışmıştır. Çalışmada, ahlâkî değerleri temele alınmış bu değerlerle sosyal, iktisadî, estetik değerler arasındaki ilişkiler açıklanmıştır. Her davranışın belli bir değer sahası ile ilişkili olduğu, insanların genellikle kendi değer sahaslarındaki norm dışı davranışlarını diğerlerinden daha kötü bulmakta ve onlara daha şiddetle reaksiyon göstermekte olduğu yargılarına varmaktadır.

2. BÖLÜM

2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada olguların betimlemesi hedeflendiğinden, araştırmanın yöntemi betimsel alan araştırması yöntemidir.

2.2. EVREN

Tezin evrenini Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders k- Kitabı içinde yer alan on dokuz (19) metin oluşturmaktadır. Bu metinlerin 2 tanesi yabancı edebiyatçıya, 2 tanesi komisyona, 14 tanesi Türk edebiyatçıya ait olup 1 tanesi ise Milli Eğitim Bakanlığının internet sitesinden alınmıştır.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı temin edilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretim programlarından hareketle belirlenecek olan değerler Türkçe ders kitabında yer alan on dokuz (19) metin taranarak fişlenmiş, konuyla ilgili tezler, eserler, makaleler temin edilerek kaynak taraması yapılmıştır.

3. BÖLÜM

3.1. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde öncelikle metinlerde aranan değerlerin çeşitli literatürlerdeki anlamları verilmiş daha sonra Milli Eğitim Bakanlığının 6. Sınıflar için hazırlamış olduğu Türkçe ders kitabından elde edilen veriler aktarılmıştır ve yorumları yapılmıştır.

Araştırmanın temel amacını belirleyen problem cümlesi ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen veriler, iki ana başlık altında ele alınıp değerlendirilmiştir.

Bulgular ve yorum kısmı sırasıyla şu başlıklardan oluşmaktadır:

Metinlerde işlenen Değerlerin Tanımları

MEB'in 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlere Ait Bulgu Ve Yorumlar

3.2. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN METİNLERDE İŞLENEN DEĞERLERİN TANIMLARI

İlgili metinlerde aranan değerler ile ilgili yapılan tanımlar aşağıda verilmiştir:

Adil, Türkçe Sözlük'te, “*Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli*” şeklinde ifade edilmiştir. Adil olma değerine sahip birey kurallara uyar, görev paylaşımlarında üzerine düşeni yapar, başkalarının hak ve sorumluluklarını ihlâl etmez, haksızlıklara müdahalede bulunur.

Aile Birliği, evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik, toplumun çekirdeğidir. (Ozankaya, 1980: 16). Türkçe Sözlükte, “Karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü. Aynı gaye üzerinde anlasan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü.” olarak tanımlanmıştır.

Aile, karşılıklı münasebetleri, sosyal yapısı ve işlevleri bakımından önemli bir yapı taşı niteliğindedir. Özellikle çocukların sosyalleşmesinde, tutum ve değerlerin oluşumunda ilk ve en önemli etkiye sahiptir (Seyyar, 2004: 24).

Özgürlük Türk milletinin vazgeçilmez değerlerindendir. Bu değer yüzyıllardan beri kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Türkçe Sözlükte, “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî.”

“Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet.” Olarak tanımlanan özgürlük, sosyal bilimlerde, insanın neyi yapmak isteyip neyi istemediğine kendi iradesiyle karar vermesi ve kararının gereklerini yerine getirirken başkaları tarafından engellenmemesi (Demir ve Acar, 1997:178) olarak tanımlanmıştır.

Barış, Türkçe Sözlükte, “Barışma işi: Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh. Böyle bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.” şeklinde ifade edilmektedir.

Bilimsellik, bilim ve bilgi kaynaklıdır. Bilimsel bilgi, bilimsel yöntemlere uygun olarak üretilmiş, gerçekliğin belirli bir bölümünü açıklamayı amaçlayan, yorum eksikliği az, doğruluğu veya yanlışlığı test edilmeye açık bilgidir (Demir ve Acar, 1997: 38)

Akarsu (1984: 21), bilimi tarif ederken “*genel gerçeklik ve zorunlu kesinlik niteliklerini gösteren yöntemli ve dizgesel bilgi*” ifadesini kullanmıştır. Türkçe Sözlükte bilimsellik “Bilimsel olma durumu ” şeklinde açıklanmıştır.

Çalışkan olma, toplumun takdir ettiği davranışlardandır. Kendi işini kendi görme, tembellik etmeme, üretken olma, refaha ulaşma, başkalarına muhtaç olmama çalışkanlık değerinin sonuçlarıdır.

Dayanışma, Türkçe Sözlükte “*Dayanışmak işi, tesanüt. Toplum bilimi. Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt.* ” olarak tanımlanmaktadır.

Duyarlılık, kişi ve ortam arasındaki uyumun sağlanması ve kişinin belirli sosyal ortamdaki değişmelere uyabilmesi (Seyyar, 2004: 184) şeklinde ifade edilebilir. Duyarlılık değeri içinde sorumluluğu, yardımı, sevgiyi, duygusallığı, sahip çıkmayı, korumayı, hassasiyeti bulundurur.

Dürüstlük, bütün insanlar tarafından belirlenmiş evrensel bir sosyal değerdir (Öztürk, 1991: 123).

Estetik, üretim, tüketim veya bir ihtiyacın giderilmesin kullanılmanın gerekliliklerinden öte, uyum, iç düzen, insan algılarına çekici görünme gibi özelliklere sahip olma (Demir ve Acar, 1997: 81) durumudur. Estetik genellikle sanatla birlikte anılmıştır. Oysaki estetik yalnız sanattaki güzeli değil doğadaki güzeli de kapsar; öte yandan yalnız güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel ruhsal yaşantısını da içine alır (Akarsu, 1984: 61). Estetik aynı zamanda insanın dış

dünyaya bakış açısıdır. Estetiğin içinde ask, sevgi, coşku, yetenek, ilgi, hissî yoğunluk vardır.

Hoşgörü Türkçe Sözlükte “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans” olarak geçmektedir. Hoşgörü; katlanma, tahammül, dayanma, müsamaha kavramları ile de karşılanabilmektedir. Seyyar (2004: 329), hoşgörüyü “*kanunlara ve etik kurallara aykırı olmadıkça, seilmeyen ya da onaylanmayan şeylerin varlığına tahammül göstermek*” şeklinde tanımlamıştır. Felsefe açısından hoş görme, başkalarını düşünce ve kanılarını hoş görme, onların da geçerliliklerine karşı tepki göstermeme; başkalarının düşünce ve kanılarını özgürce dile getirmesini ve düşüncelerine göre yaşamasını hoş görme tutumu (Akarsu, 1984: 86) olarak yorumlanmıştır.

Türk toplumunda misafirin yedirilip içirilmesinin, ağırlanmasının, onu hoşnut etmesinin önemli bir yeri vardır.

Sağlıklı olmak hayatta kalmanın ilk ve en önemli şartıdır. Sosyal yaşamın devamını sağlamak, üstlenilen görevleri yapmak, hayallerini, amaçlarını gerçekleştirmek için sağlıklı olmak gereklidir. Zorluklara, güçlüklerle göğüs gerebilmek sağlıklı olmayı gerektirir.

Saygı Türkçe Sözlükte, “*Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.*” olarak tanımlanmıştır. Saygı, küçükten büyüğe, memurdan amire doğru hiyerarşik sıralama içinde devam eder.

Hoşa giden bir şeye eğilim, tutkuya dek varabilen bir ruh durumu (Akarsu, 1984:154) olarak tanımlanan sevgi, insanlara, hayvanlara, mesleğe, kitaba, karşı cinse, çocuğa, doğaya sevgi şeklinde biçimlendirilebilir.

Türkçe Sözlükte sevgi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” şeklinde tanımlanmıştır.

Türkçe Sözlükte sorumluluk, “*Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.*” şeklinde tanımlanmıştır. Sorumluluğun, toplum değerlerine ve kaidelerine saygı gösterme, özellikle muhtaç insanlara karşı duyarlı olma; toplumun maddî ve manevî hayatından ve geleceğinden özellikle varlıklı kişilerin imkânları dâhilinde sorumlu olmaları; erdemli ve güzel davranışların sonuçlarını benimseyerek üstlenmek (Seyyar, 2004: 643) gibi özellikleri vardır.

Temizlik, bireylerin sosyal yaşamını etkileyen bir değerdir. İnsan ilişkileri ve sağlıklı olmak temizlik değeri ile doğrudan ilgilidir.

Vatanseverlik Türk milletinin önemli değerlerinden biridir. Vatanını sevmek, onu her şeyden üstün bilmek, vatani uğruna gözünü kırpmadan can vermek Türk milletinin vatanseverlik göstergeleridir.

Yardımseverlik, başta yardıma muhtaç insanlara, özürlülere, yetimlere, yaşlılara, hastalara olmak üzere sevdiğimiz, sevindirmek istediğimiz bütün insanlara maddî, manevî destek olmaktır. Yardımlarda karşılık beklenmemelidir.

3.3. MEB’İN HAZIRLADIĞI 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN METİNLERE AİT BULGU VE YORUMLAR

3.3.1. Adalet Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Adalet değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Atatürk, kadının erkekle birlikte öğrenim yapması; sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta onlarla birlikte görev alması görüşünü benimsemiş ve savunmuştur. Atatürk döneminde Türk kadını, aile kurma, eğitim yapma ve istediği mesleği seçme hak ve özgürlüğü gibi sosyal haklar kazanmıştır. (www.meb.gov.tr,2006:41)

Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşebilmesi için kadınlarımıza siyasi hakların verilmesi gerekiyordu. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında görevini fazlasıyla yapmış olan Türk kadını, ülke yönetimine de katılmalıydı. (www.meb.gov.tr,2006: 41)

Medeni kanun ile kazanılan haklardan sonra Türk kadınına yönetimde görev alabilmesinin sağlayan siyasi haklar, 1930'dan itibaren verilmeye başlandı. Önce 1930'da kadınlara belediye seçimlerine katılma hakkı tanındı. Türk kadını, 1933'te muhtarlık seçimlerine katılma hakkına kavuştu. Türk kadını, 1934'te anayasa değişikliği ile Avrupa ülkelerinin birçoğundan önce, milletvekili seçme ve seçilme hakkını kazandı. (www.meb.gov.tr,2006: 41)

Türk milleti tarih sahnesine çıktığı ilk günden bu güne kadar kurduğu bütün devletlerde daima adil, insancıl, demokratik ve hoşgörülü olmayı başarmıştır. (Komisyon,2007: 44)

Adalet değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Türk devleti daima bünyesinde barındırdığı milletlere ve devletlere adaletli davranma; Atatürk'ün kadın ve erkeklerin her konuda eşit sayılabilmesi için verdiği adalet savaşı;

İncelenen metinlerde geçen adalet değeri daha çok kadın ve erkek arasında olan farklılıkları gidermek için verilen mücadeleyi anlatmakta kullanılmış. Bunu Türklerin tarih boyunca himayesinde bulunan milletlere eşit davranmasıyla sağladığı adalet takip etmiş.

Bu değerin sadece Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi internet sitesinden alınan metin ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir komisyona hazırlattığı metinde işlendiği görülmüştür. Adalet değerinin metinlerde yeterince işlenmediği görülmüştür.

3. 3. 2. Aile Birliğine nem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Aile birliğine önem verme ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yaşasın benim tatlı dedeciğim.

Siz de çok yaşayın yavrularım. (Besleyici, 1991: 29)

Aile birliğine önem verme değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Çekirdek aile yerine büyük bir ailenin bulunması; dedenin ailenin bir arada bulunmasında ve diğer aile bireylerine tecrübeleriyle yol göstermesindeki nemi;

Türk toplumunu ayakta tutan en dinamik yapı olan aileye gereken önemin verilmediği, bu konunun sadece bir metinde işlendiği görülmüştür.

3. 3. 3. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bağımsızlık değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Mustafa Kemal'in 1911 yılında Trablusgarp'ta İtalyanlara karşı kazandığı zafer, onun ne kadar iyi bir asker olduğunu gösteriyor, gelecekte Türk milletiyle kazanacağı zaferlerin de müjdecisi oluyordu. 1914 yılındaki Çanakkale Deniz Savaşı'nda ise İtilaf Devletleri'ne Çanakkale'nin geçilemeyeceğini kahraman Türk

askeriyle birlikte öğretiyordu. “ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum!” emri, Çanakkale Kara Savaşı’nda İtilaf Devletleri’nin mağlubiyetine sebep oldu. (Komisyon,2007: 35)

Yüzlerce yıllık Türk yurdu ve hiçbir zaman sekteye uğramamış Türk bağımsızlığı tehlikedeydi. Üstelik fakirlik, imkânsızlık milletimizin belini büküyordu. Fakat o yine de bir şeyden çok emindi. Türk milleti her zaman hür kalmayı başarmıştı. Bütün bu olumsuz şartlara rağmen bunu şimdi de başaracaktı. (Komisyon,2007: 35)

19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıktığında aklında tek bir düşünce vardı: Kurtuluş mücadelesini başlatarak çok sevdiği vatanından düşmanları atmak. Bu mücadelede en kuvvetli silahın Türk milletindeki bağımsızlık aşkı olduğunu biliyordu. (Komisyon,2007: 36)

Yapılacak ilk iş devletin yönetim şeklini değiştirmektir. Bu amaçla 29 Ekim 1923’te Cumhuriyet’i ilan etti ve yeni kurulan bu devleti inkılâplarla daha ileriye taşıdı. (Komisyon,2007: 37)

-Kırk asırlık Türk yurdu yabancı elinde kalamaz, dedi. (Sevük,2007: 38)

MÖ 4. Yüzyıldan bu yana tarih sahnesinde var olan Türkler hiçbir zaman devletsiz kalmamıştır. Bunun sebebi ise bağımsızlığın Türk milleti için vazgeçilmez olmasıdır. (Komisyon,2007: 42)

Tarihim, şerefim, şüirim, her şeyim

Yeryüzünde yer beğen

Nereye dikilmek istersen

Söyle, seni oraya dikeyim! (Asya,2005: 71)

Bağımsızlık değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Tarih boyunca bağımsız yaşayan Türklerden, Türlerin kurdukları devletlerden; Türklerin bağımsızlıkları için yaptığı 1. Dünya Savaşından; milli mücadele döneminden; Kurtuluş Savaşı'ndan; Cumhuriyetin ilanından; bayrağa saygı ve sevgiden;

Türk milletinin ve devletin vazgeçilmezi olan bağımsızlık metinlerde yeterince işlenmiştir.

3.3.4. Barış Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Barış değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Murat: Başladığımızda dediniz ki “İnsanlar yemeyi düşündükleri kadar okumayı, öğrenmeyi de düşünselerdi dünya daha güzel olurdu.” Bunu açıklar mısınız?

Dede: Okuyan insan bilgili insan demektir. Bilgili insanların yaşadıkları bir dünyada kötülükler de yeryüzünden kalkar. Dünya güzelleşir. Ne yazık ki yemeyi düşünen insanların sayısına oranla okumayı düşünen insanların sayısı çok azdır. (Besleyici,1991: 29)

Bir çocuk resim yapıyor:

*Uzun kirpikleri geziniyor mor dağlarda,
Ufukta gülüp duruyor alev saçlı bir güneş,
Barışın gökçek maviliğinden kuşlar geçiyor,
Küçük yüreğinin sevgisi serpiliyor toprağa,
Yamaçlarda beyaz papatyalar açıyor...*

Bir çocuk resim yapıyor:

*Bir dere geliyor sonsuzluktan, akıyor sonsuzluğa,
Dirliğe boy atıyor kıyısında çimenler...
İki ağaç baş başa seyrediyor gökleri,
Yanağından pembeler dökülüyor çocuğun,*

Cömert bir yağmur gibi suluyor çiçekleri... (Cebeci,2001: 54)

Barış değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Sadece ülke sınırları içinde değil tüm dünyada barışı isteme; barışı sağlamanın yollarını bulma; barışın sağlanmasına kitaplarla destek olma;

Barış değeri eserlerde kısıtlı işlenmiştir.

3.3.5. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bilimsellik değeri ile ilgili yerli eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Selcen: Grup arkadaşlarım ve ben sizleri Türk tarihinin zenginliği, Türklerin insanlığa yaptığı hizmetle, Türkler tarafından kurulmuş olan devletler ve Atatürk'ün Türk tarihinin araştırılmasına verdiği önem hakkında bilgilendireceğiz. Bu konuda yaptığımız araştırma sırasında konuyla ilgili çok çeşitli kitapları taradık ve internetten faydalandık. Araştırmamızın he aşamasında Türk tarihinin ne kadar köklü olduğunu gösteren bilgilere ulaştık. Şimdi sözü, millet ve tarih kavramları arasındaki ilişkiyi açıklamayı için Gökçen arkadaşımıza bırakıyorum.

Gökçen: Teşekkür ederim Selcen. Millet, aynı topraklar üzerinde yaşayan kültür, dil, gelenek, görenek, tarih ve ideal birliği olan insan topluluğudur. Bir milleti ideal birliğine ulaştıran en önemlisi de tarihtir. Çünkü tarih, bir milletin bütün fertlerinin geçmişinin ortak olduğunu gösterir; o milletim geleceğine de ışık tutar.(Komisyon,2007: 42)

Bilimsellik değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Bilimin faydalı olduğunu eğitim yoluyla aktarma; bilimsel verilerden yararlanma; bilime ulaşmak için her türlü kaynağa ulaşmaya çalışma;

3.3.6. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çalışkanlık değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Böylesine azimli ve kararlı bir insan neyi başaramazdı ki? Bu okulda da başarısını devam ettirdi ve kısa bir süre içinde bütün öğretmen ve arkadaşlarının parmakla gösterdiği öğrenci oldu. (Komisyon,2007: 34)

Yeni ve modern bir devletin temellerinin atılması için çok çalışmak gerekiyordu. (Komisyon,2007: 37)

Çalışkanlık değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Çalışmanın sürekli olması gerektiği ve bıkmadan usanmadan çalışmanın yollarını bilme ve uygulama; başarmak için çalışmanın gerekliliği; çalışmanın mutluluğu getirdiği;

3.3.7. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dayanışma değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

“Kaplumbağanın biri bıkmış, usanmış yaşadığı yerden. Uzak ülkelerin özlemini çekmeye başlamış. Derdini iki ördeğe açmış. İstersen seni dünyanın öbür ucuna uçururuz demiş ördekler. (Güler,1997: 14)

Mustafa Kemal ve kendisiyle aynı duyguları paylaşan bütün vatanseverler, Erzurum ve Sivas kongrelerinde vatanımızın, milletimizin kurtuluşu için takip edilecek yolu belirlediler.(Komisyon,2007: 36)

-Karşıdan gelmekte olduğunu gördüğüm asker önümden geçip emniyete girmediği, buradan ayrılmayı hiçbir zaman düşünmem!...

(Tezer,2007: 39)

Dayanışma değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Dayanışma içinde olunca başarılmayacak iş yoktur; iş bölümü yapıp birlikte hareket etme; zor durumda olanları acılarını ve üzüntülerini paylaşma; birlikten kuvvet doğacağı;

3.3.8. Dini Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dini değerler ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Bu topraklarda kanlarını döken vatan koruyucularının gönüllerde yaşayan anılarına saygı ve ruhlarının memnun olmasına dua ederek ayrılırken alçakgönüllü Mehmetçik anıtı karşısında yükselen yabancı anıtlara da hayranlıkla bakmışım. (Afetinan,2007: 40)

Atatürk “Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah’ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak ilim ve bilgiyi kazanmasıdır.” Toplum hayatındaki kadının yerini belirtmiştir.(www.meb.gov.tr,2006: 41)

Gelen kara haberlerle sarsılan öğrenciler ve öğretmenler onların anısına bir şeyler yapmayı planlıyorlardı. Ama dua etmekten başka ellerinden bir şey gelmiyordu. (Bilgin,2005: 62)

-Hocam sizden bir istirhamım var, dedi.

Öğretmeni şaşırdı ve merakla sordu.

-Nedir Hasan’ım?

Üzerimde hakkınız vardır. Helal ediniz

-Helal olsun Hasan'ım! Bizim hakkımız sizin gibi cepheye kaşan öğrencilerin hakkı yanında çok küçük kalır. Asıl siz hakkınızı helal ediniz.

-Helal olsun! (Bilgin,2005: 66)

Olanca gücüyle süngüsü ileride olduğu halde “Allah!... Allah...” diye bağırıp duruyordu. (Bilgin,2005: 69)

Bu çarşıda yüzlerce yıllık bir ahi geleneği sürdürülüyor hala; haftada bir gün bütün çarşı esnafı bir araya gelerek dua ediyor... (Akagündüz,2001: 76)

Oh! bu ne hoş ne rahmani bir koku idi! Bu cennet kokusu, toprak kokusu idi. (Birand,2001: 90)

Dini değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Ölen kişilerin ardından ruhlarının rahat etmesi için dua etme; dinimizin kadın erkek eşitliğini istemesi; Allah Allah nidaları ve hayırlara vesile olması için edilen dualar;

3.3.9. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Duyarlılık değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kendisine uzatılan formu aldığı anda sıranın kan bağışı yapmak isteyenlerden Oluştüğünü anladı.” Kan bağışlamak nasıl bir şey diye düşündü?” diye düşündü, bu konuda hiçbir şey bilmediğini fark etti.

Duygusal bir insandı. Çevresindekilerin ne söylediklerini hep önemserdi. Çekip gitse “korkak!” derler miydi acaba? ... Bu anonsla birlikte arka sıralardan iki kişi öne doğru ilerlemiş, hatta çevreden anonsu duyanlardan da kan bağışı aracına doğru yönelenler olmuştu. (Çetin,2007: 51)

Duyarlılık değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Başkalarının hayatını kurtarmak için yardım etme; topluma güzel davranışlarıyla örnek olma; başkalarını başına gelen felaketlere duyarsız kalmama;

3.3.10. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dürüstlük değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Tutarsız davrandığınızı gördüğümde hem bocalıyor hem de bundan yararlanmadan edemiyorum. (Yörükoğlu,1996: 58)

Benden yaşımın üstünde olgunluk beklemeyin. Bütün kuralları birden öğretmeye kalkışmayın; bana süre tanıyın. Yüzde yüz dürüst davrandığımı görünce ürkmeyin. Beni köşeye sıkıştırmayın; yalana sığınmak zorunda kalırım. (Yörükoğlu,1996: 60)

Dürüstlük değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Dürüst olan her zaman kazanır; yalan söyleyen bunun cezasına katlanır; verdiği sözünü yerine getirme;

3.3.11. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Estetik değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Bakışları yazılar üzerinde uçmaya başladı. Su sesi, müzik sesi gibi bir şey doldurmaya başladı içini... Çocuk, çok uzaklardan gelen bu sesi dinledi. Gittikçe çoğalıyor, kendisini sarıp içine alıyordu. Çocuk bu sesin nereden geldiğini anladı: az

önce tartışan kitapları sesi değildi bu. Okuduğu sözcüklerden, cümlelerden gelen gizli bir sestti... (Güler,1997: 17)

Bir çocuk resim yapıyor:

*Uzun kirpikleri geziniyor mor dağlarda,
Ufukta gülüp duruyor alev saçlı bir güneş,
Barışın gökçek maviliğinden kuşlar geçiyor,
Küçük yüreğinin sevgisi serpiliyor toprağa,
Yamaçlarda beyaz papatyalar açıyor...*

Bir çocuk resim yapıyor:

*Bir dere geliyor sonsuzluktan, akıyor sonsuzluğa,
Dirliğe boy atıyor kıyısında çimenler...
İki ağaç baş başa seyrediyor gökleri,
Yanağından pembeler dökülüyor çocuğun,
Cömert bir yağmur gibi suluyor çiçekleri...* (Cebeci,2001: 54)

Estetik değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Sanata ilgi duyma; yaşamak istediğin yeri hayalinde canlandırma;
kelimelere sanatsa bir bakışla yaklaşma;

3.3.12. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Misafirperverlik ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

*Asırlık dükkânlarda gelsin çaylar gitsin gazozlar... Ama ille de çaylar...
Burada kimse kimsenin dükkânından tavşankanı bir çay içmeden çıkamaz.*
(Akagündüz,2001: 75)

Misafirperverlik değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Konuğu ağırlamaktan mutlu olma; misafiri güler yüzle karşılayıp mutlaka bir ikramda bulunma;

Türk toplumunun dünyada tanınmasında en önemli etken olan misafirperverlik sadece bir metinde işlenmiştir.

3.3.13. Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Özgürlük ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Deneme ile öğrenirim. Oyunda, arkadaşlıkta ve uğraşlarımda bana özgürlük tanıyın. Beni her yerde, her zaman koruyup kollamayın. Davranışlarımdan sonuçlarını kendim görürsem daha iyi öğrenirim. Bırakın kendi işimi kendim göreyim. (Yörükoğlu,1996: 58)

Özgürlük değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Hareketlerde ve düşüncelerde özgür hareket etme; fikirlerini özgürce ifade etme;

3.3.14. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Saygı değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

“N’oluyor” diye gür sesiyle bağırdı Don Kişot. “Her sabah sizin sesinizle mi uyanacağım Allah aşkına!” (Güler,1997: 10)

“Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu orta çağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım.” (Güler,1997: 10)

Küçümseyerek baktı miniklere. “Bu gece doğru dürüst uyuyamadım.” Diye konuşmasını sürdürdü. “Şu kitaplıkta sayımız çoğaldıkça saygı kalmadı doğru dürüst. İçinizde en yaşlılardan biri benim. Aynı zamanda en hacimli, en kalın olanı da... Biraz saygı gösterilmez mi adama? Ne yazık ki göstermiyorsunuz. (Güler,1997: 11)

Yirmi yıl sonra bir savaş meydanında dolaşmanın heyecanını duyuyordum. Toprağa basmakla aziz şehitlerimizi rahatsız etmekten korkar gibi idim. (Afetinan, 2007: 40)

Sizi çok bunaltsam bile soğukkanlılığınızı yitirmeyin. Kızgınlığınızı haklı görebilirim; ama beni aşağılamayın. Hele başkalarının yanında onurumu kırmayın. Unutmayın ki ben de sizi başkalarının yanında güç duruma düşürebilirim. (Yörükoğlu,1996: 60)

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim

Yeryüzünde yer beğen

Nereye dikilmek istersen

Söyle, seni oraya dikeyim! (Asya,2005: 71)

Saygı değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Büyükler saygı duyma; Atatürk’e ve bize bu ülkeyi bırakan şehitlerin ruhlarına saygı duyma; bayrağa saygı duyma; Türk tarihine saygı duyma;

3.3.15. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sevgi değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Annesi Zübeyde Hanım ise Mustafa'nın üstüne titreyen iyi kalpli bir kadındı.
(Komisyon,2007: 32)

Atatürk Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni, azmiyle, kararlılığıyla, cesaretiyle, inancıyla ve iradesiyle kurmayı başardı. Kurduğu bu devleti, uğruna ömrünü adadığı Türk milletine hediye etti. Çünkü çok sevdiği Türk milletinin her şeyin en iyisine layık olduğunu biliyordu. (Komisyon,2007: 37)

*Ah çocuk canım çocuk,
Gel şu dünyayı kirli libasından soy!
Düşleri nakışlı çocuk, elleri hünerli çocuk,
Resminin bir yerine beni de koy...* (Cebeci,2001: 55)

*Ey şimdi süzgül, rüzgarlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim.*

*Tarihim, şerefim, şiiirim, her şeyim
Yeryüzünde yer beğen
Nereye dikilmek istersen
Söyle, seni oraya dikeyim!* (Asya,2005: 71)

ANADOLU'DA BAHAR

*İlkbaharı geldi Anadolu'nun,
Silifke'de çiçek açtı şimdi.
Her tarafı yeşillendi Bolu'nun,
Sultandağı benek benek kar şimdi.*

*Eğri yollar yaylaların kuşağı
 Çayır, çimen sevgililer döşeği,
 Hora tepir Sürmene'nin uşağı,
 Dadaşların oynadığı bar şimdi.*

*Durgun çayı köpüklendi Daday'ın,
 Palmiyeler zümrüt tacı Hatay'ın,
 Çukurova cennetidir bu ayın,
 Aydın ili efelere dar şimdi.*

*Gönül dile gelir kaval sesinde,
 Boz martılar düğün yapar Mersin'de,
 Isparta'nın renk renk gül bahçesinde,
 Bülbüllerin neşesini gör şimdi.*

*Cıvı cıvı, sessiz duran yuvalar,
 Kelebekler birbirini kovalar.
 Halı gibi nakışlandı ovalar...
 Bölük bölük sarı, yeşil, mor şimdi.*

*Âşıklar diyarı Elbistan ili...
 Olur bu mevsimin bağı İrem'i,
 Her çeşmenin üç beş tane güzeli,
 Her çiçeğin bir arısı var şimdi.*

*Çıkıp baksam Çamlıca'nın başına,
 İki kıta bir boğazda aşına...
 Karakoç'um gel yorulma boşuna,
 İstanbul'u tarif etmek zor şimdi. (Karakoç,2000: 79)*

Sevgi değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

İnsanlara ve doğaya sevgiyle bakma; ülkeyi, Atatürk'ü, bayrağı, tarihini, çevreni, aileni, anneyi ve evladı sevmeye; insanları sevmeye;

3.3.16. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sorumluluk değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Size söz veriyoruz dedeciğim. Bundan sonra kitaplar en yakın arkadaşlarımız olacak.

Buna çok sevindim. Haydi, şimdi yemeğe gidelim. Anneniz ve babanız bizi bekliyordur. Onları daha fazla bekletmeyelim. (Besleyici,1991: 29)

Sorumluluk değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Aile içinde üzerine düşen görevi bilme ve ona uygun davranma; verilen sözleri yerine getirme;

3.3.17. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Vatanseverlik değeri ile ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

-Çocuklar, şu topraklardan ayrılmaya gönlüm bir türlü razı olmuyor. Saatlerce ve üzüntü içinde hep bunu düşünüyorum., zihnim daima bununla meşgul. Bugün, çaresiz buradan ayrılacağım. Fakat bir şartla ki o da çok kısa gelecekte, hem de yalnız buralara kadar değil, daha ilerilere gitmek için tekrara geleceğim! (Tezer,2007: 39)

Gerçekten Paşa, çok yakın bir gelecekte, yalnız ayrıldığı noktaya kadar değil, düşmandan Muş'u geri almak suretiyle daha ileriye giderek son çekilmenin

ıstırabını kat kat giderecek ve bu hususta ileriye tereddütsüz belirttiği kanaatini de böylece gerçekleştirmiş olacaktır. (Tezer,2007: 39)

Çanakkale Savaşı başlamış ve bütün hızıyla devam ediyordu. Kendisini güneşe benzeten İstanbul Lisesi öğrencileri ve diğer gönüllüler vatan güneşinin batmaması için topraklara bir güneş gibi, bir yıldız gibi düşmeye karar vermişle, kuyrukta bekliyorlardı. (Bilgin,2005: 62)

Vatanseverlik değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Vatanı korumakta üzerine düşen görevi yapma; ülken ve milletin için savaşmaktan çekinmeme; bu vatan için şehit olanları ve bu vatanı bizlere bırakanları unutmama; vatan uğruna ölmekten çekinmeme; vatanı kutsal bilme;

3.3.18. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Yardımseverlik değeri ilgili ders kitabımızda incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kitaplığımdan bir köşeyi size seve seve veririm. Böylelikle benim dostlarımdan da birer küçük dostu olur. (Besleyici,1991: 28)

İhtiyacı olan birisine yardım etmenin manevi coşkusunu yaşıyordu. (Çetin,2007: 51)

“Birkaç saatlik mutluluk isteyen uykuya yatsın, bir günlük mutluluk isteyen balık avına çıksın ve ömür boyu mutluluk isteyen bir insana yardım etsin.” Ömür boyu mutluluk... Bu duyguya sahip olmak bir servete bedel değil miydi? (Çetin,2007: 51)

Yardımseverlik değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

İnsanlara yardım etme; ihtiyaç sahiplerine yardım etme; hayat kurtarmak için birilerine yardım etme;

4. BÖLÜM

4.1. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve bunlara yönelik öneriler dile getirilmiştir.

4.1.1. Sonuç

Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan 19 metin incelenmiştir.

İncelemenin sonucunda; Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, dini değerler, duyarlık, misafirperverlik, estetik, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik, değerleri tespit edilmiştir.

İncelemede sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü ve temizlik değerlerine yer verilmediği görülmüştür.

En çok işlenen değerler sırasıyla vatanseverlik, sevgi, saygı ve dini duygulardır.

Kitabın tüm Türkiye’de okutulduğu düşünüldüğünde bazı metinlerin kişilerin sosyo kültürel yaşantıları ve ekonomik düzeyleri düşünüldüğünde herkese hitap edemeyeceği görülmüştür. (Okuma Üstüne)

Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki metinlere bakıldığında tüm değerlerin işlenmediği, işlenen değerlerde ise işlenme oranlarının birbirinden oldukça farklı olduğu görülmüştür.

4.1.2. Öneriler

1. Türkçe öğretim programında öğrencilere aktarılacak değerlerin neler olacağı, değerlerin nasıl öğretileceği, hangi yöntemlerin kullanılması gerektiği yer almalıdır.

2. Programda yer alacak değerler uzmanlarca seviyelere göre tespit edilmelidir.

3. Öğretmenler özellikle Türkçe öğretmenleri değerlerin aktarımı için özel çaba sarf etmeli bunu hareketleri ile de desteklemelidir.

4. Öğretmen adayları lisans döneminde değer öğretimi konusunda bilgilendirilmeli, bu konuda uygulamalı çalışmalar yaptırılmalıdır. Mezun olup ataması yapılan öğretmenlerin değerler konusunda bilgilendirilmesine hizmet içi eğitim kursları ile devam edilmelidir.

5. Değerlerin çocuklara öğretiminde okul aile iş birliği içinde olmalıdır.

6. Ders kitabı hazırlayacak olan yazarlar, ders kitabında yer alacak metinleri seçerken Türk milletinin değerlerine ters düşen ya da Türk milletinin değerleriyle çelişen metinlerin alınmamasına özen gösterilmelidir.

7. Metinlerde yer alan metinlerde değerlerin işlenişi arasında bir uyum olmalıdır. Bir değer çok işlenirken diğer değer görmezden gelinmemelidir.

8. Değerlerin aktarımında sadece Türkçe öğretmenleri değil tüm öğretmenler arasında bir işbirliği olmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKARSU, B. (1984). Felsefe Terimleri Sözlüğü. Ankara: Savaş Yayınları.
- AKAGÜNDÜZ, Ülkü Özel, “İpek Yolunda Bir Durak Beypazarı”
- ARIBURNU, Kemal, Atatürk’ten Anılar, İnkılâp Yayınları, İstanbul,1998.
- ARIYÖRÜK, Mehmet Yılmaz, Türk ve Türklük, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara,1994
- ASYA, Arif Nihat, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- AYDIN, Ak. (2000).Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. İstanbul: Alfa Yayınları.
- AYDIN, M. (2003). “Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I, Sayı 3.
- BACANLI, H. (1999). Duyuşsal Davranış Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BACON, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2004, Francis, “Okuma Üstüne”, Sözlü/Yazılı Konuşma ve Yazama Sanatı, Hazırlayan: Seyit Kemal KARAALİOĞLU
- BESLEYİCİ, Hadi, 20 Okul Piyesi, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1991.
- BİLGİN, İsmail, Çanakkale İçinde Vurdular Beni, Erdem Yayınları, İstanbul, 2005.
- BİRAND, Hikmet, Anadolu Manzaraları, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Ankara,2001.
- CEBECİ, Dilaver, Çocuk ve Resim, Çocuklara Şiirler, Derleyen, Arif AY Akçağ Yayınları, Ankara,2001.
- ÇOLAK, Ali Mavisini Yitirmiş Yaşamak, Zaman Kitap, İstanbul,2005.
- ERGİN, M. (2000).Türk Dil Bilgisi, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- EGE, Süleyman 19 Mayıs,23,Nisan 30 Ağustos ve 29 Ekim Şiirleri, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2002.
- GÜNGÖR, E. (1993). Değerler Psikolojisi. Amsterdam: Hollanda Türk GÜLER, Mehmet, Ay Dedenin Öpücüğü, Fok Yayınları, İstanbul, 1997. Akademisyenler Birliği Yayınları.
- KÂGITÇIBASI, Ç. (1981). Çocuğun Değeri –Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık-. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay.
- KAPLAN, M. (2000). Kültür ve Dil, İstanbul: Dergâh Yayınları. İstanbul,2000

- KARAKOÇ, Abdurrahim, Vur Emri, Alperen Yayınları 2000
- KARATAY, H. (2007). İlköğretim Türkçe Öğretmeni Adaylarının
- KARATAY, H. (2007).”Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi”. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Cilt V Sayı 3.
- Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Alan Araştırması. Yayımlanmamış
- KAĞITÇIBAŞI, Ç.(1981). Çocuğun Değeri- Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık-. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
- Doktora Tezi Ankara: Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KUÇURADI, İ. (2003). İnsan ve Değerleri. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- . (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- OGUZKAN, F. (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- ÖZBAY, M. (2002). “ Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi”, Türk Dili, S. 602.
- ÖZENSEL, E. “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değerler”. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt I, Sayı 3.
- ÖZGEN, S. (2005). =İstanbul. İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin =İncelenmesi. Yüksek Lisans. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı.
- PEHLİVANOĞLU, Rasim, Sevdiğimiz Atatürk, Atatürk Araştırma Merkezi, Divan Yayınları, 1986
- SARI, E. (2005). “Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt 3, Sayı 10.
- SÖNMEZ, Cemil, Atatürk’te Çocuk Sevgisi, Atatürk Araştırma Merkezi, Divan Yayınları, Ankara, 2004
- ŞEN, Ü. (2007) Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- TEPE, H. (2002). “Değerler ve Değer Bilgisi”. Bilgi ve Değer. Bilgi ve

Değer Sempozyum Bildirileri. Ankara: Vadi Yayınları.

YÖRÜKOĞLU, Atalay, Çocuk ve Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1996

“Bir Ömür Mutluluk”, www.meb.gov.tr, 18.04.2007.

“Kadının Sosyal ve Siyasi Hayatı Kazanması”, www.meb.gov.tr, 17.01.2006

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	:Duygu ARAL
Doğum Yeri ve Yılı	:Kozaklı/Nevşehir 1981
Yabancı Dili	:İngilizce
Orta Öğretim	:Kayseri Melikgazi Şeker Lisesi, 1999
Lisans	:Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2003
Yüksek Lisans(Tezsiz)	:Başkent Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Alan Öğretmenliği, 2004
Yüksek Lisans(Tezli)	:Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, 2008
Görev Yeri	:Bağcılar Mahmutbey Lisesi, İstanbul